

בס"ד

קונטרס שער העיגולים מאת : הרב מאיר שמעון עשור
פרוש על "אוצרות חיים" אשר חברו : מוה"ר חיים ויטאל זצוק"ל זיע"א

תוכן עניינים

ב.....	שער העיגולים
כא.....	עיון וביאור במושגים
כא.....	מלכות שבאין סוף
כג.....	שם "אין סוף"
כז.....	אין סוף או אין ראשית
כט.....	הצמצום
לג.....	המושג רשימו
לה.....	הקו היורד מהאין סוף
לו.....	סובב כל עלמין
לז.....	וממלא כל עלמין
לז.....	אדם קדמון

שער העיגולים: דרוש אדם הקדמון:

הקדמה אחת כוללת מן האין סוף עד: זעיר אנפין.

דע כי תחילת הכל קודם הלימאום היה כל המציאות אור פשוט, ונעלם כלתו נתפס ומוסג ונקרא אור אין סוף אור המתפשט מעלמותו יתברך אין לו סוף

1 דע כי ברוב המקומות בוהר ובדברי האר"י, כאשר עוסקים הם בספירות מדובר שסדר עמידתם ביושר בלבד, זה תחת זה לפי סדר ידוע. דבר המורה על ההנהגה הפרטית. לעומת זאת, שער זה עוסק בסדר הספירות כאשר דרך עמידתם היא עיגולים. אחד תוך השני, דבר המורה על הנהגה כללית. ועל כן שמו של השער: שער העיגולים.

2 סדר עולמות העליונים הם בצורת אדם על כן המציאות הראשונה נקראת אדם קדמון, כיוון שהוא עולם נעלם וקדמון ביחס לכל העולמות הבאים אחריו.

3 הרב מדבר בעולם האצילות, בו יש חמשה פרצופים, הפרצוף האחרון הוא הנוקבא, א"כ מדוע כתב הרב "עד זעיר אנפין" שהוא פרצוף רבעי ואינו האחרון? אפשר לומר כי פרצוף הנוקבא האחרון הוא כלול בפרצוף זעיר אנפין, משום שהנוקבא מקבל את אורותיו מהזעיר אנפין והיא הנוקבא לית לה מגרמה כלום והיא עיניה תלויות בבעלה ז"א. וכעין זה כתב הרב יהושע שלמה ברבי" גרויז "ואין המלכות מפורטת, יען קו הא"ס מתפשט עד סופו של ז"א דאצילות והמלכות מלבשת את ז"א" (בריש גל). וכן כתב "בכרם שלמה" "ובו נכללה הנוקבא דז"א שהיא המלכות, אלא שאי אפשר להמלכות להתתקן עד שז"א יתתקן תחילה ואחר כך הוא יתקן את המלכות. כל זה כענין מראות ישעיה ויחזקאל, והיינו צפיית המרכבה, שראים אותה בסדריה ומבינים בה גדולת הנהגת ית"ש. רמח"ל.

4 יש פשוט ויש מורכב: כתב בספר "עמוד העבודה" לרב ברוך קאסובר (בביאור מילות זרות, אות ב - פשוט ומורכב). "פשוט ומורכב הם ג"כ דבר והפכו: פירוש כל דבר שנתהווה מתערובות שני דברים כמו עיסה שנעשה מקמח ומים נקראת העיסה מורכב, פירוש שהורכב משני מינים מקמח ומים וכל דבר שאין בו כ"א דבר א בלבד יקרא פשוט והנה אין שום דבר בכל בעולם שלא יהיה מורכב, כי כל הנמצאים הגשמיים שבכל העולם נחלקו לד מינים והם דומם, צומח, חי, מדבר וכל א מהם מורכב מדי' יסודות: אש, רוח, מים, עפר והד' יסודות אעפ"י שנראה שכל יסוד מהם פשוט מ"מ הם מורכבים מחומר וצורה ואינם פשוטים אמיתיים אלא נקראו פשוטים בערך המורכבים יותר מהם, שהם דומם צומח חי מדבר שמורכבים מכל הד' יסודות ומחומר וצורה ג"כ " וזה שכתב הרב שכאן מדובר על מציאות אור פשוט בלי שום הרכבה כלל, אחדות שלמה בלי שום תרכובת.

"בחינת אור א"ס הוא אור פשוט בתכלית האחדות הפשוטה" מאמרי האדמו"ר הזקן (ספר תקס"ח א דף קכא).

הרמח"ל כתב את הסברו על המושג אור פשוט "דע כי תחילת הכל היה כל המציאות אור פשוט, מה שהוא עתה ספירות - הוא האור עצמו שהיה מתחילת קדום, אלא שהיה בלא שיעור כלל. וע"כ אין בו שום השגה ונקרא אור פשוט, שאי אפשר לגדוד אותו בשום גדר. והוא הוא הרצון שלא ניתן להיות מושג ונראה כלל. בפירושו על "אוצרות חיים" ז"ל.

אור פשוט כתב הרמח"ל "פירוש בלתי מתגלה בלתי נראה כלל" הוסיף עליו בהערות שוליים (הרב חיים פרידלנדר זצוק"ל) "שמתפשט בלי גבול לכן אינו מושג לנו". שערי רמח"ל מאמר הויכוח (אות סי' קטע ב).

ולא היה שם קודם הלמאכוס שום חלל ריק מאורו, שהוא מקום מוגבל המאפשר לזכורא בו עולמות ושום אויר פנוי, אלא הכל היה אור פשוט שהוא האין סוף.

פשוט כתב רבינו הרמ"ק בספרו פרדס רמונים (שער ד פ"ט) ז"ל אמת שאין בו ספק כי הבורא ממ"ה אין בו שינוי כלל ולא ישתנה מעיין לעיין וכן אינו בעל ההרכבה ח"ו שהוא פשוט ואין פשיטותו כפשיטות המלאכים השכלים הנבדלים כי הם אפשרי המציאות וכבר היה זמן שלא נמצאו כדמוכח בדברי חז"ל ובפרט בפרקי ר' אליעזר שרמו שם שהמלאכים נבראו ביום שני ואם כן הם אפשרי המציאות ומצד זה הוא הרכבתם שהם מורכבים מהעדר ומציאות.

מש"כ באלוה שהוא אחד פשוט תכלית הפשיטות מחוייב המציאות ומציאותו לא יחסר ולא יעדיף ואלו יצוייר השבתת כל הנבראים לא יגיעו מפני זה חסרון חלילה ואילו יצוייר רבויים לא מפני זה יתרבה ח"ו ואלו יצוייר השבתת כל הנבראים הם יאבדו והוא יעמוד עכ"ל

אור פשוט כתב פירוש נתיב מצוותיך "דע כי תחלת הכל היה מציאות אור פשוט מופשט מכל רעיון שאי אפשר להשיג שום מהות וענין בדעתו ובשכלו ובחכמתו ובתבונתו נעלם מעין כל חי שבחיים, להשיג שום מהות במהותו ובאורו אור אין סוף והיה ממלא הכל, ובכל מקום ורושם, היה נתגלה בהירות אין סוף. והיה רושם המדות שלו בטליון לאין ממש עד שהיה הכל אור אין סוף ממש" נתיב מצוותיך להרה"ק רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקאמרטא (נתיב השלישי).

אור פשוט: כלומר שאינו מורכב מבחינת כלי, דמן הצמצום ולמטה אין לך אור בלי כלי שקשור בכלי כשלהבת בגחלת ונקרה אור איים ב"ה והוא מסבה הנ"ל משום דהכלי עושה גבול באור וכיון דאין שם כלי אי אפשר להיות שם בחינת סוף וסיום כלל וע"כ נקרה אין סוף. עץ חיים פנים מאירות (ענף ב') - רבי יהודה לייב הלוי אשג.

5 ולא היה שום חלל, חלל נקרא מה שהוסר ממנו הבלתי תכליות. והרשימו הנשאר הוא אויר פנוי, ואין חלל בלא רשימו, כדלקמן. אך בבחינה מה שנסתלק נקרא חלל, ובחינה שנשאר נקרא רשימו, והיינו אויר קדמון, כאויר שבין עצם לעצם בעה"ז. רמח"ל.

וכשעלה ברצונו הפשוט: הכלתי מוגבל להאציל הנאצלים עולמות ובריות לסיבה נודעת: והיא ליקרא: צפי הנאכלים רחום וחנון וכיוצא, כי אם אין

6 ברצונו: כתב הלשם (ביאורים א' דף א' ע"ב) שהרצון הינו הגילוי הראשון מחמישה הגילויים, מתוך "עצמות אמיתות הנעלמה" יתברך שמו. הגילויים הם: א' רצון נקרא אין סוף, ב' מחשבה עולם קו וצמצום, ג' הרהור אדם קדמון, ד' אצילות, ה' ב"יע. ומה נבין שיש רצון ויש בעל הרצון שהוא אחדות פשוט ולכן משולל מלתאר עליו שום שבח ומעלה ואין שום דיבור ומלה במה לדבר בו ואין שום רעיון ושכל לתפוס אותו וגם הרהורו אסור בו. וראה ברמח"ל "קל"ח פתחי חכמה" (פתח א') וז"ל יחוד הא"ס ב"ה הוא כי כבר ידעת שעצמות המאציל יתברך אין אנו מדברים ממנו כלל והוא בעל הרצון. ועל פי זה ניתן להבין קצת, כי מה שכתב הרב כאן "כשעלה ברצונו" הוא אחרי הגילוי הראשון שהוא הרצון, אך ב"עצמות אמיתות הנעלמה" לא שייך לייחס דבר. היינו שמה שכתוב כאן טעם לבריאת העולם הוא מהרצון ולמטה. שממנו והלאה צריך להוציא לפועל שלמותו פעולתו להיטיב לוולתו לפי השתלשלות העולמות עד סוף כל המדרגות להיקרא על ידי הבריות רחום וחנון וכיוצא בזה על מנת לקרבו ולהטיב להם באחריתם.

7 וכאשר עלה ברצונו הפשוט להאציל, נאצלים, הנה כדרך שדורשים מ"ן למטה, שאין המ"ד יורדים אלא לפי בחינת המ"ן, כן מפרש עתה איד נולד הצמצום, כי אינו לפי (צורך) עצמו ית"ש כלל, אלא לפי (צורך) הנבראים ממנו... [ועי"ל] כששם מחשבתו לזה - זה נחשב למ"ן מיניה וביה. והוא הסוף שנתחבר עם הראש, ויוצא האמצע, ואז נעשה הצמצום לפי בחינת הנבראים כמ"ל. והצמצום הזה הוא יסוד כל התארים העומדים להתחדש. והם השייכים בין הא"ס ב"ה לברואי, פירוש - שאינם לפי (צורך) עצמו, אלא במה ששייך ממנו להם. רמח"ל בפרושו על "אוצרות חיים"

8 לסיבה נודעת: הסיבה הנודעת היא ההטבה, הרצון להטיב עם נבראו ועל כן ברא את העולמות וגילה את שפעו, טובו ורחמיו כלפי הנבראים. טובו ושפעו השופע כלפי הנבראים, יורד באמצעות הספירות שהם מידותיו המכונות רחום וחנון וכו'.
ואם לא היה בורא את העולמות ולא היו נבראים, לא היה בעולם מי שיקרא אותו חנון ורחום, לא היה מי שיקבל את ההטבה, כי ע"י התקרבות הנברא ודבקות בבורא, נעשה הוא כלי לקבל את השפע של שלושה עשר המידות שמהם רחום וחנון.
הבורא נקרא רחום וחנון ע"י נבראיו, כך מכנים הם את ההטבה שמקבלים מרצונו, בשם חנון ורחום. ולכן רצה שיכנונו רחום וחנון על מנת שיקבלו את ההטבה שברצונו להטיב עמם. אבל במהותו אין לנו כל השגה או תפיסה ועל כן אין שם לא כינוי ולא שם.
ראה עץ חיים (שער הכללים בתחילתו דף ה' ע"א) "כשעלה ברצונו יתברך שמו לברוא את העולם כדי להיטיב לברואיו וכיורו גדולתו ויזכו להיות מרכבה למעלה להדבק בו יתברך". וכן (ע"א א' דף י"ב ע"ג) וכשעלה ברצונו להאציל הנאצלים ולברא הנבראים לסיבה הנודעת והוא להקרא רחום וחנון". וראה הרמח"ל בפירושו אוצרות כתב וז"ל: "לסיבה נודעת והיא להקרא רחום וחנון זאת אינה הטבה הראשונה אלא השניה והראשונה התכליתית היא ענין ההטבה" ראה לשם חלק הביאורים א' (דף א' ע"א). וכתב ב"אוצרות הישועה" (הרב יהושע ביסמוט) ונלע"ד לבאר ששתי הסיבות הם אחת והיינו שהסיבה היא להיטיב לברואיו ואיך מטיב לברואיו על ידי שיתגלו כוחותיו ומדותיו ויקרא רחום וחנון על ידם והיא העובדה ובה יתגלה הטוב האמיתי לברואיו והוא כשספירותיו מתגלות וזוהו נדבקים בו ונעשים ע"י כך מרובה לשכינה. וזה סוד עובדתו שאנחנו קוראים לו בשמותיו ובינינו זה גם להיטיב לנבראים כמו שכתוב במשלי (פרק ט"ז פסוק ד') "כל פעל ה' למענהו" ר"ל עמוק פירש: הכל עשה בשביל קילושו וגם רשע ליום רעה להניחו ליום רעה. וכל זה קילושו. ועוד באבות (פרק ו') כל מה שברא הקב"ה לכבודו "כל הנקרא בשמי לכבודי בראתי יצרתיו אף עשיתיו". וכן מה שישדו שהכל ברא לכבודו. הנה אין הכוונה שהוא לתועלתו ולטובתו ח"ו אלא עומק הכוונה הוא, כדי שיתגלה אורו וכבודו להראויים לזה, כי הנה גילוי אורו וגילוי כבודו ית"ש, הנה הוא עצמו, העונה והנועם והזיו והזוהר לכל הראויים להדבק בו ולהתייחד עמו וזה הוא שאמר "כל פעל ה' למענהו" ר"ל למען אורו שיתגלה לראויים לזה. ועוד תרגום יונתן על משלי (פרק ט"ז פסוק ד') "כל פעל ה' למענהו" כלחון עובדני דאלהא אלאין דמתשמעני ליה, להיטיב

בעולם מי שיקבל רחמים ממנו איך יקרא רחום, וכן על דרך זה בכל הכנויים המוזכרים בשלש עשרה מידות הרחמים.

ואז צמצם¹⁰ את עצמו אורו המתפשט מעלמותו לכל גדול באמצע¹¹ האור שלו באמצע האור המתפשט מעלמותו, על מנת ליצור חלל בעל תכלית

למי שמשדל באורייתא. ושהכל ברא לכבודו ע"כ. היינו כדי שיתגלה כבודו לראויים לו, שיהנו מזיו השכינה שהוא העונג הגדול ביותר ליש, שצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה ויחזו את האלוהים ויאכלו וישתו והוא ההטבה האמיתית.

9 בהגת הרב משה זכות זצוק"ל (אות ד') כתב שאינו רוצה לומר שהוא צריך להיקרא רחום וחטון מצידו ח"ו, אלא לגבי התחנתים מאצילות ולמטה, יכוננו אלו התוארים, אבל לגבי אין סוף ב"ה אין שם שום תואר ושם כלל ואפילו בשם המיוחד אין לתוארו, כי שמו אינו ידוע לשום נאצל ואפילו לא"ק, וזה סוד הוא ושמו אחד, ר"ל ששמו ידוע לו לבד ולא לשום אחר.

10 האם הצמצום הוא כפשוטו (כפי שמפרשים ושמציירים אותו) או שההנגשה באופן זה, הוא רק משל? שאלה שעוררה מחלוקת בין המקובלים, ראה על כך בספר שומר אמונים הקדמון (ויכוח שני אות ל"ה עד מ"ה) שם כתב "שאם נאמר שהוא כפשוטו, הרי שבוה נופלים בכמה שיבושים וסותר עשרה עיקרי אמונה, אלא ודאי אינו כפשוטו.

המהרח"ו כתב בפירושו שהוא משל, זה לשונו: "ויכדי שתבין העניין דע כי אין סוף צמצם עצמו צמצום שוה מכל צדדיו בדרך עגול ותגלה שם אור העולמות ושם נאצל אצילותו וז"ש בוהר (ח"א דף ט"ו ע"א) "בקע ולא בקע אורא דיליה" ר"ל שאינו בקוע ממש אלא משל ודמיון להבין מציאות בריאת העולמות ע"כ. (במהדורה בתרא החמישית בדרוש אדם קדמאה של מהרח"ו מכתב יד רבי מנחם די לונאנו (המד"ל) הוצאת הרב יוסף אביב). הרי שלדעת המהרח"ו, פרוש וציור הצימצום הינו משל ואינו כפשוטו.

11 כיצד ניתן לומר "באמצע האור שלי" שכן אם יש אמצע יש התחלה וסוף ונמצא שיש מידות בו ח"ו וראה מה שכתב ה"דברי שלום" (דף י"ט ע"ד ודף מ"ט ע"ג וע"ד) והביאו "האיפה שלימה" ב"אוצרות חיים" (דף א' ע"א אות א) וז"ל "פירוש באמצע נקודת המרכז של האור שנסתלק ונצטמצם אחד כך לצדדים" ר"ל באמצע החלל הריק (מאורו הבלתי בעל תכלית שהסתלק), באמצע הרשימו, האור בעל תכלית, שם כן יש מעלה ומטה וצדדים. ועיין להרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, בספר טיב החיים על "אוצרות חיים" בפרוש טיב החיים אות ג) מה שמתרץ שם וז"ל "באמצע האור שלו, הנה נודע שאין מדברים מן המאציל עצמו אלא מן החלל שהוא הכדור הריק. וא"כ האיך נאמר שהמאציל העליון צמצם עצמו באמצע האור שלו אשר נשמע כאילו יש במאציל מדרגות ראש תוך וסוף שהרי אין אמצע בלא ראש וסוף. והר"י צמח "במבוא ערעים" (שער א' ח"א פ"א אות ג) כתב בזה שהמאציל הכין מקום ששם יתקיימו העולמות ובמקום זה מיידי ששילק אורו משם, והתחיל לסלק אורו מבאמצע מקום זה (הענידי) ולא באחד משאר הצדדים.

ועיין ב"שערי גן עדן" (דף כב) להרב יעקב קופל בן משה ליפשיץ זצוק"ל. מה ששייך לומר נקודה האמצעית בדבר שאין לו לא תוך ולא ראש ולא סוף. וכן ב"משנת חסידים", מסכת צמצום אין סוף (פרק א) שמבואר הלשון "במרכז שלימותו" במקום שבען-חיים מבואר "מרכז אמצע". וכוונתו ליישב הקושיה הנזכרת כיצד שייך לומר אמצעית. ועיי"ש בפירושו "מגיד משנה" דמבאר באורכה הפירוש של "מרכז שלימותו".

וגבול. האמרום נעשה בנקודת המרכז¹² אמצעית שבו¹³ בנקודת המרכז שעלה
במתקנתו יתברך ששם יבנו העולמות ושם סביב אותה נקודה צמצם עצמו
את אורו המתפשט ואספו אל הצדין והסביבות של אותה נקודה ונשאר
כתולאה מכך חלל בנתיים¹⁴ חלל צלמלע האין סוף, חלל בעל תכלית וגבול

גם רבי משה זכות זצוק"ל הובא בהגותו וביאורים (אות א' ע"ח א' דף י"א ע"ג) כתב בענין זו"ל: "באמצע אורו ממש דייק אורו לאפיקו עצמותו והוא בדרך הנשמה שאינה מחזקת מקום".

12 הרמח"ל פרשו על דרך הנמשל: "בנקודת המרכז, הוא הענין הכללי שעליו סובבים כל נטיות הרצון, והוא ענין החטבה, ששם יש החזרת הרע לטוב. רמח"ל על "אוצרות חיים"

13 "בכרם שלמה" האיר על מה שמאריך בהסבר הרב לבאר איך היה הצמצום וכתב שטעמו הוא, מפני שמקובל אצלנו תמיד פירוש למושג צמצום הוא פעולת התכנסות מהצדדים ההיקפיים מתקבצים לנקודת האמצע וכמו שפירש רש"י (יהושע י' ג') "ויאמר יהושע בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם" רש"י והרד"ק "בזאת תדעון" במה שאתם רואים שכלם מצומצמין כאן, שצמצם כולם בין בדי הארון. הרי מההיקף צמצם אותם למקום קטן וכמו שמקובל לפרש המילה צמצום. וכאן המשמעות הפוכה הצמצום נעשה מתקודה המרכזית לצדדים ולכן האריך.

14 היווצרות הצמצום: האור שצמצם לצדדים הוא על דרך משל. בדומה לכך, כאשר משים אבן בתוך ברכת המים שהמים במקום שבו שהונח האבן לא נאבדו או נעלמו אלא נאספו הם אל האחרים בסביבות מקום שהונח האבן. במשל זה האבן היא מקום הצמצום והאור האין סוף משתלב עם האור המקיף כך שהאור לא נעלם.

עד משל, המסביר שהצמצום היה רק כלפי הנבראים ולא היה כל שינוי באורו יתברך. כאשר סותם האדם את עיניו, נחסמים לו דרכי הראיה עד כדי שאין הוא יכול לראות באמצעותם, אין המשמעות שפסקה אפשרות הראיה מהעין לגמרי, כי באמת אפשרות הראיה קיימת רק המשמעות, שעתה האפשרות אינה נראית בפועל בעת סתימת העיניים. כמו"כ הוא המשמעות של העלם האור "האין סוף" לאחר הצמצום, שאין שנוי העלמת האור במהותו אלא רק לגבי המקבלים ולגבי עצמותו אין שום שינוי וחסרון ח"ו. עיין על זה "לקוטי תורה" מהרב האדמו"ר הזקן זצ"ל פרשת נביאים.

כתב הרב משה זכות (הרמ"ז) זצוק"ל, בהגותו (סוף אוצרות חיים אות ו') על מה שכתב הרב חלל: "לאו דווקא חלל כי נשאר שם רשימו מהאור אבל לגבי אין סוף ב"ה נקרא חלל". ר"ל שביחס לאור האין סוף, האור הנשאר מבחינת הנבראים הוא רשימו והא חלל.

וכן מוכח לשון מוהר"י עצמו במהדורא החמישית הנקראת מהדורא בתרא מכתב יד הרב מנחם די לוטאנו זצוק"ל (המד"ל) בדרוש אדם קדמאה הוציאו לאור (שנת תשע"ד) הרב יוסף אביבי וזה לשון מוהר"י: "ונשאר בזה החלל רושם אור ממנו יתברך" וכך נזכר שער הפסוקים (דף ט' ע"א) "והנה הודענוך, כי כל דבר שבקדושה, לעולם נשאר רשימו שלה תמיד קיים" וכן שער הכוונות (דף צ' ע"א) "דע כי ד' בחינות יש אל המלכות נוקבא דז"א כנודע אצלנו כי כל דבר של קדושה בכל מקום ששורה, נשאר ממנה רושם שם קבוע תמיד לא ימוש משם".

המאפסר בהמשך את בריאת העולמות, חלל המוקף באור אין סוף המתפשט והבלתי בעל תכלית, וזה היה צמצום הראשון¹⁵ של המאציל העליון.

וזה מקום החלל הוא נראה בצורת עגול בהשואה¹⁶ אחת אחיד מכל צדדיו, עד שנמצא פיתאפר להימלא בחלל עולם האצילות¹⁷ וכל שאר העולמות א"ק

15 כתב "באוצרות הישועה" "אל תטעה במה שאמר כאן צמצום ראשון של המאציל שמשמע מזה לכאורה שיש צמצום שני של המאציל, אינו כן, אלא כוונתו שזהו הצמצום הראשון והוא היחיד של המאציל ואמנם יש צמצום נוסף והוא של א"ק. "א"כ משכתב הרב צמצום ראשון כיוון שיש עוד צמצום נוסף, רק שאינו במאציל והוא בא"ק. "וכמו שנבאר בהמשך באוצרות שער הנקודים פרק ב' "צמצם עצמו צמצום אחר והוא שהאור שהיה מתפשט בתוכו של האדם הזה מטבורו עד סיום רגליו העלהו בחצי גוף העליון מן הטבור ולמעלה ונשאר המקום שמן הטבור ולמטה ריקן בלתי אור". זה שאמר צמצום אחר, הוא השני אחד לצמצום הראשון של המאציל ומעתה מה שצריך להבין הוא שבמאציל וכן בא"ק יש בכל אחד מהם צמצום אחד בלבד. בהמשך יתבאר שכל בחינה חדשה יקדם לה בחינת הצמצום."

16 ראה שער ההקדמות (דף ו' סוף עמוד ב) "באופן שהמקום החלל ההוא, היה עגול מכל סביביו, בהשואה גמורה ולא היה בתמונת מרובע בעל זוויות והסיבה היתה לפי שכיון שאור האין סוף הוא שווה בהשואה אחת, הוכרח שיצמצם עצמו גם כן בהשואה אחת, בצירוף עיגול שהוא בהשואה ולא שיצמצם עצמו מצד אחד, יותר משאר הצדדים"

כתב בספר "אוצרות הישועה" מזה גם מובן עניין היות האור פשוט בתכלית הפשיטות ועל כן היה בעיגול אחד בהשואה, שאם היו באור מדרגות, האור האחרון הוא היה מצטמצם וכמו שבבאר בהמשך בצמצום א"ק שהנה"י שלו הם המצטמצמים.

הרמח"ל מבסיר את "העגול" כן: "זה מקום החלל הוא עגול בהשואה אחת מכל צדדיו, המקום הוא מה שנותן מציאות המצא לנמצאים, והוא זה שיהיה לכל נמצא, כי מה שלא היה לו מקום לא היה אפשר לימצא, וע"כ הוא עגול."

ביאר הרב יהודה לייב הלוי זצוק"ל (ב"מאמרי הסולם" דף רס"ו) שבאור אין סוף לא היה שיוי, השינוי חל רק במקבלים, כשלא מרגישים את אור ה' וזה נחשב כאילו אור אין סוף הסתלק וזה קיצור לשונו "אין שום שינוי באור העליון ממה שהיה קודם הצמצום לבין אחר הצמצום כי לא היה צמצום רק מצד המקבל כלומר אור אין סוף יתברך ממלא את כל החלל גם לאחר הצמצום"

17 כתב ב"אוצרות הישועה": הנה כאן אומר הרב שעולם האצילות וכל העולמות נתונים תוך החלל הזה, אע"פ שמשמע לכאורה שכוונתו לומר שכל העולמות הנאצלים יהיו כאן בחלל הזה, אינו כן, אלא צריך להבין שכוונתו לעולם האצילות ממש שיאצל במקום הזה וכן בנוסף שאר כל העולמות, והוא מפני שעולם האצילות הוא העיקרי כאן בחלל הזה שגם עולמות אין סוף (א"ק ואח"כ) עד האצילות הם הכנה לגילוי עולם האצילות וכן עולמות שלמטה (ב"ע) ממנו מאירים לנאצלים עד העולם הזה והעיקר הוא עולם האצילות, שבו מתגלה אור אין סוף יתברך בעצם על ידי שם הייחוד המורה היותו שהוא, האין סוף היה והוא ויהיה ולכן הזכיר אותו בפרטות והוסיף השאר והוא עיקר לכן אמר האצילות וכל העולמות שכולם יהיו נתונים כאן בחלל הזה.

(אדם הקדמון) אלו"פ (אוזן חותם פה) וכן זי"ע (בריאה ימיה עשיה) נתונים¹⁸ בעתיד תוך החלל הזה. ואור האין סוף הקיים סביב החלל מקיפו ומשפיע על החלל ועולמות העיגולים שבתוכו באופן בשה מכל צדדיו של החלל¹⁹.

וזה לשון ה"לשם שבו ואחלמה" (בהקדמות ושערים שער א' פרק ה') "ולכן לא נקרא שם העצם אלא רק השם הוי"ה ב"ה והוא דיוקנו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא כני"ל אשר בו בשם הוי"ה נתגלה עצמותו גופה על ידי האצילות ובו נתראה אלינו להיות כל עבודתו אליו".

18 עד שנמצא עולם האצילות וכל העולמות נתונים תוך החלל הזה, הבלתי תכליות לא היה מניח מציאות לנמצאים, אבל השיעור הוא נותן להם מציאות, וזה [השיעור] עצמו סודו - מלכות, והוא הנותן מציאות לכל הנמצאות כני"ל. והרשימו הנשאר הוא שרש הכלי, ושם מושרש ענין הדין, בסוד הרע שצריך לחזור לטוב. רמח"ל.

19 וזה האור שנסתלק וניתק מן הנקודה אל הצדדין - מוסיף בעל "שערי גן עדן" - נעשה כמו שפה סביב בעיגול אל המקום הפנוי.

והנה כאשר צמצם עצמו ללדים, אז דרך צד אחד²⁰ מן החלל העגול הזה, המשיך אור מועט, משך לדרך קו²¹ אחד²² ישר דק הלול כעין צינור אחד²³,

20 צד אחד- מבחינת אור האין סוף המקיף את החלל אין מעלה ומטה כי הכל עגול סביב החלל באופן שווה כמו כדור שאין בו צדדים. ורק מבחינת תוך החלל, אחר הצמצום שייך מעלה ומטה, כאשר במקום שנכנס הקו שם הוא בוקע את החלל, הוא מקום עליון ביחס לסיום הקו למטה עד עולם הזה שהוא מקום התחתון. וזאת כאשר הקו אינו נוגע בתחתית העיגול החלל, כי אז לא יהיה מעלה ומטה. מה שאמר הרב "אז דרך צד אחד מן החלל" ומקום זה של חדירת הקו בתוך החלל, מכל מקום שהוא, יקרא מעלה כוונתו בתוך החלל הזה הנמצא. כתב "אוצרות הישועה" "החלל שנשאר אחר הצמצום הזה הוא תלת מימד, כמו כדור, ואור אין סוף הסובב, סובב סביב העיגול הראשון שהוא כתר דא"ק. ועוד יש חלל בין אור אין סוף הסובב ובין העיגול הראשון, וכך הוא בין כל עיגול ועיגול".

כתב הרמח"ל בפירושו על "האוצרות חיים" וז"ל "האדם הישר יצא אורו מאור האין סוף מבחינה שלא הגיע בה צמצום, ונקרא רוח. וזה לו יתר שאת על בחינת העיגולים, שאינם אלא מן האור שנצטמצם. ולכן הוא בבחינת נפש, כמבואר לקמן, שאין הצמצום אלא מכה דין נודע. וגם בחינת הנפש היא דין".

הקשה על פרוש זה, בהגות הרמ"ז (הגהה י"א) וז"ל: "יקשה שאיך נעשית בחינת כלים ביושר, כיוון שאינו מהצמצום? ! ותירץ "ואפשר דהכי קאמר, דעצמות אדם ישר, עדיף מהעיגולים, שה נעשה מהצמצום, וזה האור "אין סוף". אבל הכלים, בין דעיגולים בין דיושר, הוא מאור הצמצום, דאי אפשר לעשות כלים, אלה ע"י הצמצום".

21 הקו נוצר מאור הרשימו שנתר במקום החלל אחרי הסתלקות אור האין סוף לצדדים. ובע"ח (שער א ענף ג) כתב להקשות על הא שהוציא המאציל את אורו לגמרי מן החלל ואחר כך חזר והכניס חוט דק של אור א"ס למה לא הוציא אורו מתחילה באופן שישאר שם חוט אורא"ס היינו שיוציא את כל האור מלבד חוט דק. ותירץ דהנה מציאות הכלים נעשים על ידי סילוק האור לגמרי, ומן הרשימו שנשאר ממנה, כדרך כל רוחני אשר בשעה שמסתלק נשאר רושם דקדושה, מזה נעשה הכלי, ואחר כך חוזר ומאיר האור בתוך הכלי בדרך אורות וכלים. ולפיכך אם היה נשאר החוט מתחילה לא היה שייך מציאות וקיום הכלים, ואף חוט אורא"ס עצמו לא היה יכול להתקיים שם כי הוא עצמו נחשב ככלי וכן א"ק נחשב ככלי אשר בתוכה שורה האור. (אלא שהאורות היוצאים מאזנים וחוטם דא"ק אין להם כלים, מלבד אורות הפה יש להם כלים אמנם הוא עצמו נחשב ככלי): ובזה מיישבים את מחלוקת בית שמאי ובת הילל (ב"ר פ"א סו) אם שמים נברא תחילה או הארץ נברא תחילה, כי שמים הוא כתר וארץ הוא מלכות, ומצד הכלים נברא הארץ תחילה, כי כל הכלים הם בדרך עיגולים והתהוות הכלים הוא על ידי סילוק האור כנוכח. וכיון שסילוק האור התחיל מאמצע החלל נמצא שתחילת הבריאה הוא מכלי המלכות. שהרי המלכות היא העיגול הפנימי ביותר מכל העיגולים, ואילו השמים שהוא כתר נברא בסוף שהרי כלי הכתר הוא החיצונה ביותר. ומצד האור נברא השמים תחילה, כי האור שנכנס על ידי החוט נכנס מתחילה בתוך הכלי הכתר ובסופו נכנס אל כלי המלכות. לפי שהאור יורד מלמעלה למטה".

כתב באוצ"ח "ראה במב"ש (דף א ע"ב) מאריך בעניין הכרח המשכת אור א"ס דרך דך דווקא, ורק קו אחד, וגם שהוא דק, בתוך החלל. הרי הכרח היות קו, וגם שאינו רחב, וגם לא כמה קוים. ועוד שם שאם לא כן לא הייתה נעשית כוונתו של המאציל ע"ש באורך.

להבין למה מאריך הרב בשער ההקדמות ובמבוא שערים להכריח את הדברים שהם כך דווקא ולא אחרת, הוא מפני שהזו"ק התגלה כשלוש מאות שנה לפני הופעת האר"י וחכמים גדולים מקובלים עסקו בו לפי דעתם ופרשו בו לפי דברים לא תמיד על פי האמת מפני שלא נגלה להם אליהו הנביא, ולכן האר"י היה צריך להוכיח להם ולהכריח השיטה שלו ודעתו שרק כך נעשית כוונתו של המאציל ובשאר ההבנות לא תצא לפועל כוונת המאציל".

ובתוכו: אור מזומאס בגבולו הנמשך מלמעלה של החלל מהאין סוף הבלתי מוגבל אל תוך החלל הזה בעל גבול, וממלא אותו את ספירות העיגולים הנמצאים בחלל²⁵ ואת הקו בגבולו.

22 "המשיך אור דרך קו אחד, הרשימו ה"ס גוף, שבו נטבעות הפעולות, והנשמה היא המנהגת כל אבריו לפי מה שהם, ומושלת עליהם ומבררת אותם. זהו הסוד המפורש ב"מ פ' פנחס. לכן שרש הדברים הוא הרשימו. והקו אינו מוסיף פעולה, אלא מנהג הרשימו לפי מה שהוא". רמח"ל.

קו אחד, הקו אינו הולך אלא על דרך אחד לבד, ואז המדרגות נמנות בסוד ראש וסוף, ואין הכוונה שיהיו הרבה ראשים, לכן אין יש יותר מקו אחד. רמח"ל.

23 כעין צינור אחד, כל גבול נמשך מן הרשימו המצומצם, וע"כ כדי שהאור יכנס רק בדרך זה - צריך שיהיה לו גבול. וע"כ בצד אחד החלל עצמו עשה שביל קטן, ודרך בו נמשך האור, פ"י שהוא עצמו צינור להארת הא"ס הנמשכת בתוכו. רמח"ל.

24 ובתוכו: צריך לדעת שאור אין סוף מלוכס **בתוך הקו הזה** וכך מגדיר קו זה מוהר"ח (היכל א, שער א דרוש עגולים ויושר, ענף ד) "והנה אע"פ שראשית קו הזה שהוא **צורת** יושר דא"ק מתחיל להתפשט מן הא"ס ובוקע וכנס בין כל העגולים מצד גותיהם העליונים" הרי צורה, או עצמות, זה בחינת (נרנח"ל) של הא"ק, שהם האורות של הא"ק. וכן מובן מספר תקט"ו תפילות (לרמח"ל תפילה י"ד) שכתב "כל העולמות הם כלים לגילוי יחודו יתברך" הרי עולם א"ק שהוא הקו, הוא כלי לאור אין סוף, למטרת גילוי יחודו.

25 כתב בספר "בית לחם יהודה" ממלא אותו "בעיגולים". מהר"ח"ו מדבר על הקו, הא הנמשך מאור אין סוף לחלל. ולכן הקו מתמלא תחילה וממלא את החלל בעיגולים. הנה הכלים של העיגולים נעשו בצמצום האור מלמטה למעלה ומהנקודה האמצעית ממנה התחיל הצמצום בתחילה נעשה כלי עיגול מלכות דעשיה ואחר כך באחרונה עיגול כתר דא"ק. (כמו שכתב בע"ח א' דף י"ב ע"א הגוב"י אות א' בשם שמון ששון א' דף ע"ד אות ט"ו שהביא את הדב"ש דף י"ט רע"ב). אך בכניסת האור דרך הקו כתב בע"ח (א' דף י"א סוע"ד) וז"ל: "בתחילה התחיל קו האור להתפשט שם ותכף בתחילת התפשטותו בסוד קו נתפשט ונמשך ונעשה כעין גלגל א' עגול מסביב והעיגול הזה היה בלתי דבוק עם הא"ס". ראה שם הגהות וביאורים (הגוב"י) אות ט' וז"ל: "כי מצא שם בחינת עיגולים מהרשימו שנשאר בחלל ולכן נמשך גם הוא בסוד עיגולים בתחילה כדי להחיותו"

הרי סדר הפוך, אלא יש להבין שכך הוא הסדר. ביציאת האורות מלמטה למעלה, עיגול המלכות הצטמצם תחילה. ובכניסת האור מלמעלה למטה, לכתר דא"ק נכנס תחילה. ובתוך הקו יש ב' מיני אור בחינת נפש שנכנס בעיגולים ובחינת הרוח עבור היושר. (אוצ"ח)

האבל נשאר מקום פנוי²⁶ הרשימו²⁷ בין האור האין סוף שנספע דרך הקו לעיגולים שבתוך חלל זה ובין עלמות האור האין סוף המקיף את זה החלל כנזכר, שנתצמצם אל צדדיו.

שאם לא כן, שאם לא יישאר הפסק צין העיגולים שבחלל, לצין אור אין סוף הסובב אותם יחזור הדבר המליאות לכמות שהיה²⁸ בראשונה ויחזור ויתחבר האור הזה שבנגולים שבתוך החלל עם עלמות אור האין סוף הסובב את החלל יחד כבראשונה שהיה אור האין סוף ממלא חלל זה.

ועל כן על מנת שלא יחזור המליאות לקדמותו לא נתפשט ונמשך האור האין סוף הזה כרוחב בהתפשטות לכלדים אל תוך החלל ללא גבול, רק דרך קו דק אחד²⁹ ממעלה למטה לבד כר, המורה על הגבלת האור וממלאו בגבולות הקו כנזכר.

ודרך תוך הקו הזה³⁰, נמשך ויורד אור האין סוף המאציל, אל תוך החלל העגול הזה, שהוא הנאצל הראשון, ועל ידי כן בפעולת חיבור הקו, מאור

26 אבל נשאר מקום פנוי, כל המסובב מקבל מסיבתו ורודף אחריה, והחלל מקבל מן הא"ס המקיף, כי הוא עלול ממנו. אך מקום הפנוי הוא בחינה אמצעית שלא יקבל החלל מן הא"ס, שלא לקחת הארה ממנו, אלא לפי עצמו, לא לפי המשפיע. וע"כ מתחדש תמיד בחינה אמצעית בין המשפיע והמקבל, שיקבל כראוי לו. רמח"ל על אוצרות חיים.

27 יחסית לאור האין סוף נחשב הרשימו למקום פנוי המאפשר מקום לעולמות.

28 מה שכתב הרב "שיחזור הדבר לכמות שהיה", כוונתו שקיימת התכנות, שאם היה האור הנכנס דרך הקו לעיגולים, היה נוגע בסביבות העיגולים באור האין סוף, הסובב את החלל, היה גורם חיבור זה לחזרת האור האין סוף לתוך החלל, דבר שהיה עלול להחזיר את המצב שהאור אין סוף ממלא את החלל בעיגול הראשון כבראשונה.

30 ודרך הקו הזה נמשך ויורד אור הא"ס המאציל לתוך החלל, הא"ס ב"ה המקיף אינו נתון הארתו העיקרית סביב לחלל שהוא מקיף, אלא כיון שהושם ענין הקו - שם נכללת ליכנס בתוך החלל. נמצאו בכאן ג' דברים, השביל והצינור, והקו הנמשך בו, וההארה היורדת מן הא"ס המקיף, שכולה נכללת בתוך הקו הזה. ועל כן רק שם נקרא בשם האצילות. רמח"ל על אוצרות חיים.

האין סוף לחלל מתדבקים המאציל האור אין סוף בנאצל הראשון, הוא החלל יחד ולא עוד³¹

ואף על פי שכל האצילות החלל אחרי הכמאוס³² הוא עגול שווה בצדדיו ואין צו מעלה ומטה והאין סוף מקיפו בשווה מכל צדדיו נמלא שהאין סוף מאיר לספירות העיגולים בשווה ככל לדדיהם, עם כל זה אותו המקום של חיבור הקו שנשאר דבוק בו בצור האין סוף ונמשך ממנו אל תוך החלל ראש הקו הזה, שם בתוך החלל נקרא ראש האצילות ועליונו³³ וכל מה שמתפשט הקו ונמשך למטה בחלל, נקרא תחתית האצילות ועל ידי כן שנמשך הקו ממעלה למטה נמצא שיש בחינת מעלה ומטה באצילות בתוך החלל, שאם לא כן³⁴, שלא היה הקו נמשך מלמעלה למטה לא היה בחינת מעלה ומטה וראש ורגלים שהם בחינת לרוג, באצילות³⁵.

31 זאת נקודת החיבור היחידה והחדבקות העיקרית בין המאציל לנאצל הראשון ולכל הנאצלים. "ולא עוד" כוונתו שאם הייתה עוד נקודת חיבור משמעותית אחרת, הייתה מתבטלת בחינת נאצל, כי הכל היה מאציל. אבל יחד עם זאת, תדע שיש עוד הארה מועטת (מרוחק שאינה נקודת חיבור) מאור האין סוף הסובב לעיגולים וכמו שכתב בע"ח א' (דף י"ג ע"א) "כי במקום הזה נטהו כל העולמות כולם, אין דבר חוצה לו ואור א"ס מקיף וסובב עליהם ומאיר לכל העולמות העיגולים אשר בתוך המקום הזה מכל צדדיהם, בהשוואה א' מלבד מה שמאיר בהם עיקר הארה האמיתית גדולה וממשית דרך הקו המתפשט ממנו ונמשך בתוך כל העולמות האלו"

32 מה שכתב הרב "באצילות" אין כוונתו על עולם האצילות, אלא בכול החלל ששם מקום העולמות כולם א"ק אבי"ע, ומה שכתב אצילות כוונתו על הנאצל הראשון הוא החלל.

33 מ"ש "ראש האצילות ועליונו", כוונתו ראש החלל ועליונו, היא נקודת החיבור של הקו מהאין סוף אל תוך החלל, הוא המקום הנעלה ביותר מבחינת תוך החלל.

34 לעיל בעניין החלל שבין אור האין סוף הסובב ובין העיגול הראשון אמר שם הרב, "שאם לא כן יחזור הדבר לכמות שהיה" ואילו כאן, שהקו אינו מגיע עד למטה כותב הרב טעם אחר, "שאם לא כן לא יהיה מעלה ומטה באצילות" כוונתו כאן שלא כמו לעיל, שקיים התכונות שיחזור האור להתמלא בחלל, כפי שהיה לפני הצמצום. מפני שדבר זה לא יתכן כאן, כיוון שהקו מטבעו מגביל את האור בצדדיו ולכן לא קיים חשש שיתפשט האור בכל החלל. אלא כוונתו שיתכן שיחזור המצב כפי שהיה לפני כניסת הקו, שאז לא היה בחינת מעלה ומטה.

והנה האור הזה האין סוף המתפשט תוך הקו בתוך החלל הזה, נחלק לשתי בחינות³⁶:

בחילה האחת היא, כי הנה כל האורות עקר הספירות שבתוך זה החלל שהגיעו באמצעות הקו, הוא מלאכותם מוכר ח³⁷ שיהיה לורתם בבחינת עיגולים³⁸ בחינת נפץ אלו בתוך אלו.

והמשל בזה לורת עמידתם אלו תוך אלו, שקרבת כל עגול בפני עצמו אל האין סוף, קובע את מעלתו. לכן לורתם בחלל אור ספירת הכתר הוא עיגול אחד הגדול הקרוב לאין סוף ובתוכו מתעגל עיגול אחר והוא ספירת החכמה

36 והנה האור הזה המתפשט תוך החלל הזה נחלק לבי בחינות, בי בחינות יש בספירות, אי - שהם עלולות זו מזו, החסד מן הבינה, והגבורה מן החסד, עד שכל מדרגה תחתונה היא רחוקה יותר מן הא"ס ב"ה ממה שהיא העליונה ממנה. ואין חילוק בזה בין ימין לשמאל, ולא שיהיו החו"ג שוים רצף במדרגתם. ובה תלוי בירור העולמות כדלקמן, שכל מדרגה יורדת עד האחרונה, שהיא עשיה, והיא במרכז, נשואה מכל העליונות. וכל תחתון נשוא מן העליון ממנו, עד שהא"ס ב"ה סובל הכל. [ויש] בחינה אחרת להפך, שהעליון מתלבש בתחתון, נמצא התחתון כולל כל העליונים. ועפ"ז היא עבודת האדם המגיעת בכל המדרגות. ולפי הבחינה הזאת נסדרה ההנהגה בסוד ימין שמאל ואמצע. ואלה הם עיגולים ויושר. ולפי שפרטיות ההנהגה רק ביושר, כי העיגול הוא בחינה כללית, וההסתדר הוא ביושר, על כן כל הידיעות תלויות בזה, ובוה עוסקים הזוהר ושאר הספרים. רמ"ל על אוצרות חיים.

37 על מנת להבין את "הכרח" שכתב הרב, נראה לבאר ממה כתב בשער ההקדמות (שער א הקדמה ד ד"ה והני מתחיל לבארם) זו"ל: "ועוד יש סיבה אחרת (לצורת העגול) והיא בעבור הנאצלים אשר היה עתיד להאציל אחר כך באותו המקום החלל והאור הפנוי הנוכח והענין הוא, כי בהיות הנאצלים בתמונת עגולים, כמו שיתבאר, יהיו כלם קרובים ודבקים עם האין סוף, המאיר ומחיה אותם בהשואה אחת, והאור והשפע הצריך להם, יקבלוהו מן האין סוף הסובב בשקול אחד מכל צדדיהם"

ראה מה שכתב הרמ"ז (אות י') על סיבת האור בבחינת עיגולים: "כי להיות החלל עגול וכן הרשימו שנשאר בו הוכרח להתפשט תחילה כן, וגם שטבע האור להתקרב אל שורשו שהוא א"ס המקיף סביב"

38 כמשל המים הנכנסים בכלי בעל צורה, שהמים יקבלו את צורת הכלי, כך האור הנכנס יקבל את צורת החלל ויתרה מזאת, האור הנכנס, בטבעו ישתוקק להתקרב למאציל המקיף אותו מצדדיו וע"י כך ידורג, ככול שהעיגול קרוב יותר למאציל המקיף אותו, הוא מעולה יותר לעומת האחרון הפנימי.

וכן על דרך זה עד תשלום עשר עיגולים³⁹, שהם⁴⁰ עשך ספירות לחדס קדמון ואחר כך תוך העיגול האחרון למלכות לחדס הקדמון יך עוד עשך עגולים אחרים והם עשך ספירות לעגולים לעתיק ואחר כך בתוכס תוך מלכות לעתיק נתעגלו עוד עשך עגולים אחרים ש(הס) עשר ספירות דאריך אנפין⁴¹ ואחר כך בתוכס על זה הדרכ, עשר עיגולים אחרים, והם עשר ספירות דעיגולים דאבא, אלו בתוך אלו, עשך ספירות לאבא תוך מלכות לאריך אנפין, עשך ספירות לאמא תוך מלכות לאבא, עשך ספירות זעיר אנפין תוך מלכות לאמא, ועשך ספירות לנוקבא זעיר תוך מלכות זעיר. כך שגראה עיגול בתוך עיגול, עד סיום כל פרטי האצילות מלכות לעשיה.

ולכל עיגול ש(הוא) כלי מאלו העיגולים, יש אור מקיף אליו אור עגול גם כן כמותו מתעגל לצורתו ונמצא שיש בכלים העגולים אור פנימי תוך הכלי ואור מקיף מרוחק מהכלי וכולם האורות והכלים בחינת עיגולים, בחינתם נפש⁴².

39 ישנם חמישה פרצופים (מלבד פרצוף אדם הקדמון ועתיק יומין) (עשר ספירות מהווים שער קומה ופרצוף שלם (עשר ספירות): כתחכמה בינה חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות).

א. אריך אנפין (כתחל כלול מעשר ספירות

ב. אבא (חכמה) כלול מעשר ספירות

ג. אמא (בינה) כלול מעשר ספירות

ד. זעיר אנפין (תפארת) כלול מעשר ספירות

ה. נוקבא דזעיר (מלכות) כלול מעשר ספירות.

40 כך גורס בע"ח עד סוף המאמר.

41 ב"איפה-שלמה" הביא בשם הרש"ש (בנהר שלום דף ט' ע"ב) וז"ל: כי בחינת א"א המוזכר בדברי הרב ז"ל, הוא בחינת א"ק שהוא א"א הכולל ודוק" לפי הסדר הזה יוצא: פרצוף א"א-עולם א"ק. פרצוף אבא-עולם אצילות. פרצוף אימא-עולם הבריאה. פרצוף ז"א-עולם היצירה. פרצוף נוקבא- עולם העשיה.

42 העגולים בחינתם נפש וחיות העולמות, בצורתם העגולה מסמלות את הנהגת הטבע. השפע אינו תלוי בעבודת האדם הוא נשפע באופן תמידי עגול כדורי ושווה לכל הבריות בבחינת הנהגת אומות העולם "ואתה מחיה את כולם" נחמיה (פרק ט פסוק ו). (פתחי שערים דף י' אות ג).

והבחינה השניה היא, כי הנה באמצע כל האצילות החלל הזה העגול, מתפשט דרך קו הישר בחינת אור אינן סוף בתוכו דוגמת העיגול ממש שיש לו אור תוכו ואור מקיף, רק שהוא ביושר ובחינתו רוח⁴³.

ויש בו זקו בחינת חמישה פרלופים המקבילים לחמישה עולמות : פרלוף אריך אנפיון, מקביל לספירת הכתר ולעולם א"ה, ופרלוף אבא מקביל לספירת החכמה, ולעולם האצילות. ופרלוף אמא, מקביל לספירת הדינה, ולעולם הבריאה. ופרלוף זעיר אנפיון, מקביל לספירות החסד, גבורה תפארת, נחם, הוד, ויסוד ולעולם היצירה. ופרלוף נוקביה, מקביל לספירת המלכות, ולעולם העשיה. וכולם ביושר כמראה אלם⁴⁴.

ולבחינה זאת השניה לוגמת הקו, קראה התורה את האדם הארצי "צלם אלהים", הקו קרוי אלם כי הוא קו ישר אחד מתפשט דרך קוים שמתחלק

43 בחינת הקו הישר היא הנהגת הרוח, צורתו כציור אדם והוא מסמל את הנהגת הבחירה את הנהגת השפע התלוי בהתנהגות האדם, הנהגת עם ישראל (פתחי שערים, שם).

44 הנה להבין איך היא עמידת העולמות והפרלופים זה בתוך זה, בעיגולים וביושר צריך אתה לעיין בע"ח א' (דף י"ג ע"ד דף י"ד ע"א) שם הרב מבאר עמידת כל העולמות ופרלופים כאשר בעיגולים הקרוב יותר לאור אין סוף הסובב הוא כתר דא"י המעולה, והמרוחק ביותר מהא"י הסובב שהוא פנימי ביחס לא"י היא נוק' דז"א דעשיה, אמנם ביושר הקרוב יותר לראש הקו שבו אור א"י הוא המעולה ביותר, והמרוחק היא נוק' דז"א דעשיה הרחוקה ביותר מאור א"י הישר, ומקום העולם הזה במקום המרוחק ביותר משתי בחינות הא"י.

הרב מבאר שם באריכות שיש לעיגולים וכן ליושר ג' בחינות שהם : אור פנימי, כלים ואור מקיף ועוד מלמד אותנו שאור המקיף דיושר אינו מקיף ליושר אלא מקיף לכל האצילות ונמצא בין העיגולים. וגם מבאר לנו שם, מקום העולם הזה שלנו, כמו שכתב בע"ח א' (דף י"ד) "נמצא כי כדור הארץ שאנו עומדים בו הנה הוא הנקודה האמצעית שבכל העולמות כולם, כעין גרעין התמרה שהוא באמצע האוכל והאוכל מקיפו מכל צדדיו. וזהו בערכו נחטו בני אדם היושבים בו, אבל בעדך א"י הסובב הכל, אדרבה עולם העשיה הוא הקליפה החופפת על כולם וכל מה שנתקרב אל הא"י הוא יותר פנימי ע"כ. (בשם האוצ"ה).

45 בראשית (פרק א פסוק כז), "ויברא אלהים את האדם (הארצי) בצלמו (כדמותו), בצלם אלהים (כדמות קו הישר) ברא אותו"

ומתפאל לַשְׁלוֹשָׁה קוּוּיִם: יִמּוֹן, שְׁמַאֲל וְאִמְלַעַנְ, כְּלִמּוֹת אֲדָם⁴⁶ וְכִמְעַט שְׁכַל סַפֵּר
הַזְּוֹהַר וְהַתִּיקוּנִים, כְּשִׁמְזִכִּיר הַסְּפִירוֹת אִינוּ מְדַבֵּר אֵלָא בְּזַה קוּ הַיּוֹשֵׁר⁴⁷ וְלֹא
כְּסִפִּירוֹת הַעֵיגוּלִים וְכִמוּ שֶׁנִּתְבָּאָר לְקִמּוֹן.

**וּדַע כִּי בְּזַה הַחֲלָל שָׁבּוּ נַעֲשָׂה הָאֲצִילוֹת הָעוֹלָמוֹת יֵשׁ מִיָּנִי עוֹלָמוֹת מִתְחִילָת
הַקּוּ עַד תְּחִילַת רֵאֶשׁ אֲדָם הַקְּדִמּוֹן לֵאמֹר קָץ וְאִינוּ אֲנוּ עֵתָה בְּבִיאוֹרֵם⁴⁸.**

**אֲבָל נִתְחִיל לְבִאָר עֵתָה פֵּרֵט עוֹלָם אֶחָד, אֲשֶׁר הוּא עוֹלָם זֶה כּוֹלֵל אֶת כָּל
מִצִּיאוֹת הַחֲלָל הַזֶּה בְּהִקִּיפוֹ וּבְחֹרְכוֹ מִלְּמַעְלָה עַד מִטָּה וּמִמּוֹ מִתְפַּשְׁטִים
וְנֹאֲלָלִים כָּל הָעוֹלָמוֹת כּוֹלֵם, כִּמוּ שֶׁנִּבְאָר בְּעֵזֶרֶת ה' וְהוּא בְּחִינַת וְכִלְוֹגֵמֵת
מִצִּיאוֹת אָדָם עֲמִידָתוֹ וְקוּמָתוֹ כְּלִמּוֹת אֲדָם וְאִלְלוֹתוֹ קְדִמּוֹן לְכָל הַקְּדוּמִים**

46 ישנם מגבילות בין סדר האברים וצורת האדם הארצי לבין צורת האדם הנראית מהקו הישר.

47 "הגיה" שאינה נמצאת בספרי אוצרות חיים שבדפוס, האדם הישר יצא אורו מאור הא"ס מבחינה שלא הגיע בה צמצום, ונקרא רוח. וזה לו יתר שאת על בחינת העיגולים, שאינם אלא מן האור שנצטמצם. ולכן הוא בבחינת נפש, כמבואר לקמן, שאין הצמצום אלא מכח הדין, כנדע. וגם בחינת הנפש היא דין. מפי מהר"י ז"ל, הא"ס עשה השתלשלות מדרגות, שכל עליון יכלול התחתון בו, וישאר בסוף הכל האדם, ובוה הדרך נבראו כל העולמות.

ולכן הרקיעים הם עיגולים, וזהו קביעות המדרגות בסוד נפש. ובשעה שיצא האור לעשות אלה החדרנות, הנה בפנים היה מתעלם סדר הימין והשמאל כראוי. ואח"כ נתגלה, וממנו נעשה הקו, וזהו רוח, שבו כל התנועות. ובוה מתנהגים כל העולמות, ולכן העיקר תלוי בוה. על ההגיה דלעיל, האדם הישר יצא אורו מאור הא"ס וכו', מן הרשימו נעשו הכלים, בין דעיגולים בין דיושר. והקו - נשמה לזה וזה. אלא שפנימיות העיגולים הוא מן הענין עצמו שנתצמצם, אך פנימיות האדם ישר - רחוק מזה הרבה". רמח"ל על אוצרות חיים.

48 רק מאדם הקדמון ומטה, ניתן לנו הרשות לדבר, אך למעלה ממנו אין לנו רשות. בקו מעל אדם הקדמון ועד לאור אין סוף, ישנם עולמות לאין קץ ואין אנו עוסקים במקום גבוה ורם זה, רק בעולמות שתחת א"ק. וזה הטעם שהרב מדבר על התהוות הצמצום מדבר ביחס לאצילות ולא לעולם א"ק שלא נבוא לדבר על הקו שמעל הא"ק. ומה שאמר "בוה האצילות" הכוונה על כל העולמות הנאצלים שיש בוה החלל, הרב מתחיל לבאר מהא"ק, יחד עם זאת, רומז שיש עוד למעלה את הקרקפתא, ומה שיוצא דרך השערות, שבהמשך יאמר שאין אחרנו מתעסקים בוה כלל. ראה גם הרש"ש שמבאר שכתר דא"ק יש בו קכ"ה פרצופים ואולי גם לזה מתכוון הרב. (בשם האוצר).

הרמח"ל בביאור על האוצרות כתב "ודע כי יש בוה האצילות מיני עולמות לאין קץ, אור קדמון כולל ענינים הרבה. אך הסדר הכללי שתחתיו נכללים כל הסדרים הוא סדר שם הוי"ה ב"ה, שהוא ממש סוד דמות האדם, ולכן בוה הוא מה שמדברים, יען הוא הענין הכללי הנזכר, וכל השאר הם נכללים תחתיו. וז"ס אדם - יו"ד ה"א וא"ו ה"א"

הוא הנאלל ראשון, הנזכר בזהו ר⁴⁹ ובתיקונים ס⁵⁰ ואחריו נמשך סדר השתלשלות כל המדרגות העולמות שתחתיו כולם⁵¹.

דע כי בזה החלל נאצל בתחילה זה האדם הנקרה קדמון לכל עולמות הקדומים שתחתיו כנזכר, ויש בו התהוות מציאות של עשר ספירות קומת פראוף שלם, והם ממלאות את כל החלל הזה עשך ספירות העיגולים ממלאים את רוחב החלל ועשך ספירות היושך את האורכך.

ואמנם תחילה⁵² יצאו מקו אור האין סוף עשך ספירותיו של א"ק בדרך עיגולים שהינם צבחינת נפש הקודם לקו שהו צבחינת רוח אלו בתוך אלו כדוגמת גלידי הכלל ואחר כך בתוך העיגולים, נמשך אור מלמעלה למטה דרך קו היושך המגיע מאור האין סוף כציור אדם אחד בצורת שלושה

49 זוהר פרשת כי תצא (דף רעט עמוד ב).

50 תיקונים תיקון יט (דף מב עמוד א).

51 מעולם אדם הקדמון השתלשלו והתפשטו כל שאר העולמות שתחת רגליו, שהם: אצילות, בריאה, יצירה ועשיה, העולמות הם ענפים היוצאים מהאורות שבתוכו ומושפעים ממנו.

52 כתב באוצ"ח: הנה לכאורה בדברי הרב יש שתי שמועות בעניין סדר יציאת העיגולים והיושר. א' כאן כתב "ואמנם תחילה יצאו עשך ספירותיו בדרך עיגולים אלו בתוך אלו" ע"כ. מכאן משמע שהעיגולים קודמים.

וכמו שכתוב בשעה"ק (דף ח' ע"א) וז"ל: וכן היה הדבר הזה באדם העליון, כי בתחילה נאצלו היי ספירות דבחינת עגולים, שהם מדרגת אורות הנפש והכלים שלה. ואח"כ נאצלו היי ספירות דיושר, בצורת אדם, שהם מדרגת אורות הרוח והכלים שלה, כי הרוח נקרא אדם. וענין הדבר הזה נהג בכל העולמות כלם ע"כ ע"ש הרי עיגולים תחילה.

ב' אמנם בע"ח א' (דף י"א ע"ד) וז"ל: "והנה בחיות אור האין סוף נמשך בבחינת קו ישר תוך החלל הני"ל לא נמשך ונתפשט תכף עד למטה, אמנם היה מתפשט לאט לאט ר"ל כי בתחלה התחיל קו האור להתפשט שם ותכף בתחלת התפשטותו בסוד קו נתפשט ונמשך ונעשה כעין גלגל אי עגול מסביב (שם הגוב"י ט' כי מצא שם בחינת עיגולים מהרשימו שנשאר בחלל) ע"כ ע"ש מכאן שהקו התפשט תחילה ואחר כך העיגולים. ביאר מו"ר הרה"ג הרב מרדכי עטיה שליט"א: אין כאן סתירה, אלא מה שכתב שהיושר הוא תחילה הוא רק במקום שאמרנו לעיל שיש חלל בין אור אין סוף השובב לבין העיגול הראשון ובמקום הזה אין בחינת עיגולים כלל. לכן היושר מתפשט בו לבדו תחילה. אך בהמשך היות בחינת כלי עיגולים שם, העיגולים שהם בחינת נפש תחילה ואחר כך היושר שהוא בחינת הרוח ומכאן העיגולים תחילה.

לדדים: ימין, שמאל ואמצע, בעל בעשר ספירות באורך בוקע מלמעלה למטה את כל ספירות העיגולים הנזכרים. כציור הזה⁵³:

ואין אנו עוסקים כספרנו כלל ב צלור ספירות ה עיגולים, רק בבחינת היושר בלבד⁵⁴, ולהלן⁵⁵ נבאר מציאות העיגולים והיושר מה ענינם.

והנה על ידי צמצום הזה שנסתלק אור האין סוף הנזכר, כאשר נעשה זה האדם הקדמון צלמלעות קו האין סוף הנזכר, היה בו צל"ק בהתהוותו בחינת עצמות אור הקו הצל מהאין סוף והוא בבחינת נשמה וכלים⁵⁶ הקו המלביץ את אור האין סוף, שנעשה מהרשמו והוא בבחינת גוף, כי צמצום

53 הציור הזה אמור להראות סדר התפשטות העיגולים והיושר, שהעשר ספירות העיגולים הם כנגד השלושה ראשונות של היושר והשבעה ספירות התחתונות של היושר, הם בתוך חלל עיגול המלכות. ועל השבעה תחתונות של היושר, ילביש הפרצוף התחתון הבא עתיק יומין, כאשר מהשלושה הראשונות שלו יצאו העשר עיגולים והשבעה תחתונות שלו יהיו בחלל עיגול המלכות שלו, וכן כולם.

"דף א, ריש ע"ב, ציור אדם אחד בעשר ספירות באורך כל העיגולים הנז' בציור הזה, הצורה בספירות איננה עצמית, אלא מקרית לפי מראה הנבואה, בסוד וביד הנביאים אדמה. כי ברצות הרצון העליון להודיע לנביא סוד אחד, יראה לו הספירות בדמות אחד, ואחר כך שירצה להראות לו ענין אחר יראה אותם בדמות אחר, אפילו שהוא הפכי לראשון. וזה ממש כמו החלום, שהנשאים מתחלפים ברגע אחד לפני החולם. על כן לא יקשה לך ציור זה לפי ענין מצב העולמות, כי כבר המקום שלמעלה אינו כמקום שלנו, והספירות משתנות בדמיונותיהם. ועל כן כשיתראה ענין היות העולמות סבולים זה מזה, התחתון מן העליון, עד שתמצא עשיה סבולה מן הכל - תראה הצורה הזאת של העיגולים אלו בתוך אלו כמצויר פה, וכשיתראה ענין הדרגת העולמות בסוד ההתלבשות - יראה המצב הידוע בשאר הדרושים" רמח"ל על אוצרות חיים.

54 מאחר ועיקר לימוד חכמת האמת הוא לתיקון האדם, שנברא בצלם ובשיעור קומה כדוגמת קו היושר. ובספירות שקו הישר נעשים כל התיקונים ובה עוסקת חכמת האמת.

55 בספר עץ חיים (בדרוש עיגולים ויושר ענף ג). משם נראה כי ספירות העיגולים והיושר שניהם מוכרחים להימצא בעולם, הם בחינת נפש ורוח ואין מציאות לרוח בלי הנפש. כרם שלמה שם.

56 בחינת עצמות וכלים ולא כלים ממש, שהכל אינו אלא לסבר או לשכך את האוון. הצמצום הוא הכנת מקום לנאצלים, שעל ידו נוצר אפשרות לבחינת הכלים בבוה.

הסתלקות האור האין סוף גרם להתעבות האור הרשימו המועט שנשארו ונעקה בכך עשיית והויית הכלים⁵⁷, כמו שנבאר לקמן בעזרת האל.

ואין לנו רשות לדבר יותר כיצד התהוו הכלים במקום גבוה הזה של עולם א"ק והמשכיל יבין ע"י קידמה ראשית דבר התהוות הכלים בא"ק מאחרינו מעולם הנקודים, כאשר נבאר בעזרת ה' אופן התהוות הכלים בעולם הנקודים בדרושים אחרים הבאים לפנינו.

האמנם עניין הכלי בא"ק אינו כלי ממש עב כצקר עולמות, אלא שבערך האור האין סוף שבתוכו בתוך הקו נקרה כלי זיחס אליו, אמנם באמת הוא זך ובהיר בתכלית הבהירות והדקות והזיכוך.

והנה האדם קדמון הזה, הוא מבריא מן הקצה העליון עד קצה התחתון ולא עד בכלל⁵⁸ בכל חלל האצילות עולמות הנאלכים הנזכר. ובזה עולם האדם הקדמון המהווה פורש לכל העולמות, ובו נכלל כל העולמות אבי"ע ע"י האורות הפנימיים היואלים ממנו, כמו שנבאר לקמן בערת ה'.

והנה בבחינת פנימיותו ועצמותו אור קו האין סוף בחינת נשמתו, של האדם הזה אין אנו רשאים לדבר בו ולהתעסק כלל, אמנם הותר לנו שנתעסק

57 מבאר כאן כיצד נעשים הכלים: שלב הבסיסי הוא על ידי הצמצום, שהוא שלב עיקרי. השלב הנוסף מבאר בהמשך (פרק א' משער 57) מבאר וכן בשער עתיק פרק ד') וז"ל: "גם צריך שתדע הקדמה אחרת והיא כי אי אפשר להתחוות בחינת כלים אלא ע"י הכאת אור מקיף באור פנימי ומשם נעשה בחינת כלים מתולדת ההכאה והיא וזכור זה" בהמשך יתבאר (בשער העקודים) גם שלבים נוספים להתחוות הכלים אך אלו העיקריים.

58 מאחר ורגלי א"ק מגיעים עד עשר עיגולי עתיק בחציים התחתון ולא יותר, שאם היו עוברים את עיגולי עתיק היו מתחברים עם עיגולי א"ק (שכן עתיק הוא בחינת מלכות דא"ק) ואז לא יהיה בחינת מעלה ומטה באצילות, מאחר והקו היה מלא אור א"ק מקצה לקצה ולא היה נעשה רצונו יתברך.

ונדבר במה בלור שנאצל ויכל ממנו⁵⁹ מפנימיותו לחוץ והוא הטעם לכך, כי הנה להיות אור האין סוף הקו שחוק א"ק גדול מאד, לכן לא היו עולמות אבי"ע יכולים לקבלו את אור האין סוף בלופן יסיר אלא באמצעות למלום זה שנעשה ע"י עולם האדם קדמון.

ואפילו מזה האדם קדמון עצמו מפנימיותו אין מציאות כלים לעולמות אבי"ע לקבלו⁶⁰, אלא אחר יציאת אורו חוצה לו, דרך הנקבים והחלונות הארסי⁶¹ שבו המהווים מסך, שהם על דרך משל האזנים והעינים החוטם והפה וכמו שנבאר למטה בעזרת האל:

59 דף א, אמצע ע"ב, אמנם נתעסק ונדבר במה שנאצל ממנו, סוד דמות אדם הוא הדרגה אחת, שבה נמצאות עיני העבודה על תיקונה, וזה בכח גוף ונשמה. כי בגוף מושרש הרע, והנשמה יש לה להתגבר עליו ולהחזירו לטוב. אך כדי להגיע לזה, צריך שתעלים הנשמה את אורה, עד שימצא עין הגוף, ולכן אין זה אלא בריחוק מקום מן השרש. וזה כל ענין אורות א"ק מן הראש עד הנקודים "רמח"ל על אצרות חיים.

60 בהמשך נבאר שפרצוף הוא תיקון לאורות והלבשתם ועל ידי זה נעשה גילויים לתחתונים וכך יוכלו לקבל האור. מזכיר שא"ק בצורת אדם, לשכך האוזן והאורות המתגלים ממנו החוצה בדרך צמצום רק דרך נקבים דקים אוזן, חוטם, פה, עינים, שערות הראש, הזקן ונקבי העור ולא יותר כדי שהתחתונים יוכלו לקבל.

61 כאשר האור יוצא חוץ א"ק דרך חלונות צרים בכמות מועט, מתעבה הוא, ועי"י התלבשות של עולם אצילות יכול לקבלו.

עיון וביאור במושגים

מלכות שבאין סוף

בספרות הקבלה קיימת הסכמה המניחה שהספירות קודם שנאצלו היו כמוסות וגנוזות גם באין סוף⁶² ויש גם גישה אחרת שאומרת שהספירות הן מחודשות בחידוש גמור, כי טענתם היא איך יתכן לומר שהספירות היו כמוסות באין סוף, אם כך ח"ו קיים מנין עשר באין סוף ודבר זה הוא כפירה.

על טענה זו עונה הרמ"ק בספר פרדס רימונים⁶³ בזה"ל: "קודם אצילות הנאצלים היה הא"ס הפשוט בתכלית הפשיטות, נעלם תכלית ההעלם. ולא היה אלקותו מתגלה אל זולתו להעדר ההוויות אשר על ידם קצת גילוי רוממות אחדותו. והיו הספירות בכחם נעלמים בו בכחו במציאות דק ונעלם כאשר ראוי אל אחדותו.

ואל יתמה לב האדם באמרנו שהיו נעלמים בו ואל יתבהל להשיב א"כ נמצא שכבר היו הספירות בו יתחייב מזה הרבוי והשינוי. כי אין זה מכלל שאלת החכמים כי אם פתוי השכל.

והטעם כי עם היותנו אומרים שהיו הספירות נעלמות בו אין כונתנו בענין זה לומר שהיו הספירות ממש כמו שהן עתה. אבל היו מתיחדים באחדותו יחוד האמיתי וחזק.

ונמשיל משל נאה אל אבן החלמיש שמוציאין ממנו האש ע"י הכאת הברזל ומן האש יוצא ברק. ועתה לפי האמת לא יצדק שהאש ההוא ממש היה בתוך האבן והיה אבן נחלק לרבוי החלקים כפי חלקי הניצוצים הנתזים ממנו, זה ודאי לא ישפוט בשכל המשכיל. אלא אדרבה האש ההוא נעלם בתוך האבן ומיוחד בו יחוד אמיתי וחזק באופן שאין בין האבן והאש שבתוכה חלוק ופרוד כלל.

62 עיון ע"י בספר הקבלה "שפע טלוי", לרבי שבתי שפטל בן עקיבא הלוי הורוביץ, היה רב, רופא ומקובל מחכמי פראג.

63 פרדס רימונים לרבי משה קורדובירו (הרמ"ק) (שער ה פרק ז).

כן הדבר בעצם האלקות הפשוט קודם התפשטות לנהל התחתונים היו הספירות מתיחדים בעצמותו וקשורים בו קשר אמיץ וחזק עד שכמעט לא יוצדק בו שם מציאות הספירות כלל אלא יחוד האמיתי".

מהרמ"ק נראה שאפילו לגישת הסוברים שהספירות היו כמוסות וגנוזות באין סוף אין הפירוש שכבר היו הספירות חלוקות בציונם הסופי בפועל באין סוף ח"ו, אלא רק כעין שרשים בכוח בלבד.

וממילא מובן שגם המושג המלכות שבאין סוף, אין הכוונה שיהיה באין סוף בחינת מלכות בפועל ממש, רק כעין שורש בכוח לבחינת ספירת המלכות.

ועניין השורש הוא, היכולת והכח שהיה באין סוף ב"ה - קודם התהוות אפילו הנאצלים היותר עליונים - שיוכל להיות ממנו גילוי בחינת זיו והארה לבד - היינו אור המיעוט שנעשה אחר הצמצום שלא נשאר רק רשימו לבד כדלקמן - שיהיה אח"כ ממנה התהוות העולמות, כי כל בחינת מלכות היא מקור להתהוות כנ"ל, לכן נקרא הכח הזה מלכות, מחמת שהוא היה השורש ומקור הראשון בעצמותו יתברך להוות כל העולמות אצילות, בריאה, יצירה, עשייה (אבי"ע).

וזהו ג"כ העניין מה שאמרו חז"ל⁶⁴ "עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד" ורצונם לומר כי תיבת "שמו" חלה בפירושה על בחינת מלכות שבאין סוף.⁶⁵

64 פרקי ר"א. ועיין בזה היטב בלקוטי תורה שיר השירים ה' הרב זצ"ל בהתחלה, ובסידור, בפ"י על פתח אלי" ד"ה וזהו. ומצאתי בסי' נפש החיים להר"ח מלווין זצ"ל פ"י על דברי חז"ל אלו, וז"ל: קודם שברא דייק, ר"ל עולם הבריאה הי' הוא עצמותו ית' ושמו היינו עולם אצילות לבד. ולפי דבריו לא קאי כלל על בחי' מלכות שבא"ס, ורק שמו הכוונה הוא על עולם אצילות. וצ"ע הטעם. ועיין בפרדס להרמ"ק זצ"ל בהקיצור בספר "עיסים רמונים (שער השלישי פרק א') שמביא בשם מפרשים שתיבת שמו קאי על הכתר ושלפי שיטה זו הא"ס הוא הכתר עיי"ש והוא עצמו דוחה שם שיטה זאת.

65 ומה שנרמז המלכות שבא"ס בתיבת שמו הוא עד"מ השם באדם שאינו שייך ואינו נוגע כלל לעצם האדם, רק הוא כדי לקרות להאדם בשמו, כי אלמלי לא הי' רק אדם אחד בהעולם בודאי לא הי' צריך לשם כלל, כי השם הוא רק מפאת זולתו כדי לקרוא אותו, ולכן נרמז ג"כ המלכות בבחי' שם לרמזו על גודל קטנותה לגבי אין סוף ב"ה עצמו, עד שאינה נוגעת לגבי עצמותו ית', ורק הוא עד"מ כמו השם בהאדם שאינו נוגע לעצם האדם. והגם שמבואר בספרים עה"פ "וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו (בראשית ב') שהשם שנתן אדם הראשון להבראים, השם הזה מחי' ומהוה את מציאת הדבר ההוא (עיין בזה היטב בתיניא שער היחוד"א פרק א' ופרק ז'), מוכרח חמוה שהשם שייך לעצם הדבר שהרי מחי'הו, אבל נראה לי שזהו דוקא שמות הכלליים כמו "אדם", "אבן", שהשם כולל כל האנשים או כל האבנים, משא"כ שמות הפרטיים אינם נוגעים להעצם ואינם רק כדי לקרות בו, ובשם כזה נרמז מדת המלכות שבא"ס ב"ה. ועיין בס' שערי אורה לר"י גיקטוליא זצ"ל שמסביר הענין איך שהצורות שלמטה הם רק סימנים להשכליים שלמעלה עד"מ כשכותבם השם האיש ראובן בן יעקב שהרי אין אלו האותיות ואין זו הצורה עצמה של ראובן אלא סימן בעלמא שזה השם הכתוב הוא סימן נגד עצם הידוע.

והמשמעות היא, קודם שנברא העולם, היינו קודם התהוות העולמות, לא היה רק שמו פרושו היכולת בכח להוות, הוא בחינת מלכות והיה כלול וגנוז ונעלם בעצמותו, כמו על דעת המשל שלהבת הקשורה (הגנוזה) בגחלת⁶⁶.

שם "אין סוף"

המקובלים משתמשים בכנוי "אין סוף" ומקורו בזוהר הקדוש⁶⁷ ז"ל "הכי עלת העלות, עבד עשר ספירות, וקרא לכתר מקור, וביה לית סוף לנביעו דנהוריה. ובגין דא קרא לגרמיה אין סוף, ולית ליה דמות וצורה, ותמן לית מאנא למתפס ליה, למנדע ביה ידיעא כלל. ובגין דא אמרו ביה, במופלא ממך אל תדרוש, ובמכוסה ממך אל תחקור."

תרגום "כך עלת העלות עשה עשר ספירות, וקרא לכתר מקור, ובו אין סוף לנביעת אורו, ולכן קרא לעצמו אין סוף, ואין לו דמות וצורה, ושם אין כלי לתפס אותו, לדעת בו ידיעה כלל. ולכן אמרו בו, במפלא ממך אל תדרש ובמכסה ממך אל תחקר."

והענין שם "אין סוף" דווקא הוא מחמת שהוא מורה על היותו בלתי בעל גבול ותכלית⁶⁸ רק פשוט בתכלית הפשטות והשלימות.

כתב בעץ חיים⁶⁹: "כי הנה נודע כי האור העליון למעלה למעלה עד אין קץ הנקרא אין סוף, שמו מוכיח עליו שאין בו שום תפיסה לא במחשבה ולא בהרהור כלל ועיקר, והוא מופשט ומובדל מכל מחשבות, והוא קודם אל כל הנאצלים והנבראים ויצורים והנעשים, ולא היה בו זמן התחלה וראשית כי תמיד הוא נמצא וקיים לעד ואין בו ראש וסוף כללי."

בעל הלשם⁷⁰ מסביר את הטעם לשם אין סוף⁷¹ "ואלו הם הה' מדרגות: א' הוא אור א"ס המוזכר בכל דברי הזוה"ק והאר"י ז"ל והוא גילוי הראשונה מאמיתתו הנעלמה אשר אין לנו ולא לשום גברא וגם לא להנאצלים כולם שום חפיסה ושום שם ומילה במה לכנותו ולדבר בו אלא רק בדרך שלילה לבד. היינו לשלול משם כל ענין המורה איזה חסרון

66 המשל הזה מבואר עוד ב"ספר יצירה"

67 זוהר ספר שמות פרשת בא (דף מ"ב עמוד ב).

68 ועיין בס' חנה אריאל לר' יצחק אייזיק עפשטיין מהומיל זצ"ל (מאמר השבת) ששם אין סוף מורה שכולל הכל, גם מציאות הגבול כלולה בו אלא בענין נעלם מאד מאד עיי"ש.

69 עץ חיים, שער א ענף א היכל א מן שבעה היכלות, והוא היכל אדם קדמון, ובהיכל זה יש שבעה שערים: השער הראשון ענף א, דרוש עגולים ויושר.

70 הרב שלמה אלישיב זצוק"ל, היה מחשובי המקובלים. בעל ספרי ה"לשם שבו ואחלמה", על שמם הוא מכונה גם בעל הלשם.

71 לשם שבו ואחלמה הקדמות ושערים (שער ד פרק ג).

לפשיטותו ולרוממות מעלת אמיתתו. וכן לשלול משם איזה השגה ואפשרות הדבור בו. כי הוא מרומם ונעלה על כל דבור ומילה ועל כל מחשבה ושכל. וכבר כתב הגר"א ז"ל (בליקוטיו שבסוף ספד"צ הנדפס בוילנא תרמ"ב). שגם א"ס אסור לקרותו ואסור לחשוב בו כלל וכלל.

והנה היה גילוי הראשון מאמתתו הנעלמה בבחינת אור א"ס ובאותו הגילוי הראשון הנה אסור ג"כ להבחין שם שום חילוק בחינה וחילוק מדרגה כלל ולא שום שם וכינוי. כי הוא אור פשוט בתכלית הפשיטות ועיקר מילת א"ס הרי הוא ג"כ רק הוראת שלילה, שהוא מורה שמשולל משם כל חלוקת מדרגה בו ושום הבחנה ורק בזה לבד נתגלה בו שאין סוף לאורו ולרוממותו והוא פשוט בתכלית הפשיטות."

"והנה הגילוי הראשון הרי אמרנו לעיל פ"ג שהוא נקרא בשם אין סוף. וכמו שאמרנו שם שא"ס הוא ג"כ מכלל הגילויים וכן נקרא הוא ג"כ בשם מאציל עליון וכן הוא נקרא עוד בשם עילת על כל העלות. (עיי' זוה"ק בראשית כב עמוד ב)."

רבנו בעל "הפרדס רימונים" מסביר ונותן טעם לשם אין סוף⁷²: "וצריך המעיין בזה להבין דעתו ולכווננו ולסעדו ולישרו אל האמת. ואל יחשוב היות כוונתנו בזה להגביל לא במאציל ולא בנאצלים חלילה וחס. אבל הכונה בזה הוא שאחר שנשלול הגשם והגבול והכמות ואפיסת הכח והתכלית והסוף מהאצילות הטהור והקדוש תכלית השלילה וההרחק, חוייבנו בהכרח גמור להעלות עוד במדריגה יותר עליונה ויותר נבחרת באין סוף המאציל ממ"ה. ולכן קראוהו אין סוף מהטעם הנזכר."

ובליקוטי הגר"א⁷³ כתב שגם אין לחשוב בו, בזה הלשון: "דע כי אין סוף ב"ה אין לחשוב בו כלל וכלל כו' וכ"ש בא"ס ב"ה ית"ש שאסור לחשוב בו כל. אפילו א"ס אסור לקרותו ומה שאנו מדברים בו ובספירות? הכל מרצונו והשגחתו שידוע מצד פעולותיו וזה הכלל לכל דרכי הקבלה. וידוע כשם שהוא בבלתי תכלית כן רצונו וזהו א"ס לרצונו הפשוט ואף בזה אסור לחשוב כלל".

וכ"כ רבנו הרמח"ל בספר אדיר במרום⁷⁴ וז"ל הנה מה שאנו מדברים במאציל ב"ה הנה כבר פשוט הוא שאין אנו מדברים רק בבחינת פעולותיו

72 פרדס רימונים שער ב פרק א

73 שנדפס סוף ספר מגן וצינה ונדפס ג"כ בסוף ספרא דצניעותא החדשים.

74 אדיר במרום, להרמח"ל ז"ל (דף נ"ט ע"א).

ולא בבחינת מהותו ועצמותו כלל ותדע שאפילו מה שאנו מזכירין אותו בשם אין סוף ב"ה אין הכוונה על עצמותו כלל אלא על פעולותיו עכ"ל וע"ש.

עוד בעניין זה, כתב בנפש החיים⁷⁵ "אמנם ענין הברכה לו ית"ש אין הכוונה לעצמות אדון יחיד ב"ה כביכול. חלילה וחלילה. כי הוא מרומם מעל כל ברכה. אבל הענין כמ"ש בזוהר דקב"ה סתים וגליא. כי עצמות א"ס ב"ה סתים מכל סתימין ואין לכנותו ח"ו בשום שם כלל אפילו בשם הוי"ה ב"ה ואפילו בקוצו של יו"ד דבי.

ואף גם מה שבז"הק מכנהו יתברך בשם אין סוף איננו כנוי עליו ית"ש אלא הכוונה על השגתנו אותו מצד כחות הנשפעים מאתו בהתחברותו ברצונו להעולמות.

ולזאת כנהו א"ס ולא אין ראשית, כי באמת מצד עצמותו ית"ש אין לו לא סוף ולא ראשית, רק מצד השגתנו כחותיו יתברך, הלא כל השגתנו הוא רק ראשית. אבל אין סוף להגיע בהשגה להשיג את כחותיו יתברך הנשפעים.

ומה שמושג אצלינו קצת ואנו מכנים ומתארים כמה תארים ושמות וכנויים ומדות. כמו שמצינו בתורה ובכל מטבע התפלה. כולם הם רק מצד התחברותו יתברך אל העולמות והכחות מעת הבריאה. להעמידם ולהחיותם ולהנהיגם כרצונו ית"ש (והם אשר קראום בשם השתלשלות הספירות) ולפי כל שנוי פרטי סדרי ההנהגה שמשתלשל ונמשך לזה העולם, אם לדין, אם לחסד, אם לרחמים, על ידי כחות העליונים והתמזגותם, משתנים השמות והכנויים והתארים.

שלכל ענין פרטי מסדרי ההנהגה מיוחד לו כנוי ושם פרטי שכן מורים פירושם של כל התארים. שהם מצד הכחות הברואים כמו רחום וחנן פירושם רחמנות וחנינה על הברואיו.

ואפילו השם העצם המיוחד הוי"ה ב"ה לא על עצמותו יתברך לבד אנו מיחדים לו. אלא מצד התחברותו יתברך עם העולמות. כפירושו היה והיה ויהיה ומהוה הכל. ר"ל הוא יתברך מתחבר ברצונו להעולמות להוים ולקיימם כל רגע. וזה שכתב האר"י ז"ל בלשונו הקדושה, הובא בהקדמת פרי עץ חיים. שכל הכנויים והשמות הם שמות העצמות המתפשטים בספירות וע"ש:

75 נפש החיים/שער ב/פרק ב. נפש החיים הוא ספר קבלי למחצה שנכתב בידי רבי חיים מוולוז'ין, זצוק"ל גדול תלמידיו של הגאון מווליצ'א, אב בית דין העיר וולוז'ין ומייסד ישיבת וולוז'ין.

הגהה: ומה שאמר בפרקי ר"א שקודם שברא הקב"ה את העולם היה הוא ושמו לבד. קודם שברא דיקא. ר"ל עולם הבריאה. היה הוא ועצמותו יתברך ושמו היינו עולם אצילות לבד. אבל אלולי האציל יתייש מאתו עולם האצילות לא היה שייך על עצמותו יתברך היה והיה ויהיה".

האדמו"ר הזקן⁷⁶ כתב ובאר את הכינוי אור אין סוף, בזה"ל: "הנה ידוע החקירה בספרי המקובלים הקדמונים למה נקרא אין סוף דוקא ולא נקרא אין לו תחלה כו' כי באמת אין לו תחלה כמו שאין לו סוף כו'. אך הנה מה שתירצו בזה דשם זה (הא"ס) קאי על בחינת אור הרצון שיש לו תחלה ואין לו סוף.

זה אינו אמת, דהרצון כבר נחשב בחינת מציאות (בעלת תכלית) ולא יתכן לקרות בשם א"ס שהוא אור פשוט בתכלית האחדות הפשוטה שלמעלה מבחינת איזה מציאות ונקרא בעל הרצון כו'

אך האמת הוא דשם זה אור א"ס הכונה על בחינת האור והזיו שהיה ממלא כל החלל ואח"כ נעשה בחינת הצמצום הנקרא מקום פנוי באמצעיתו (כמ"ש בהתחלת הע"ח) ועל בחינת האור בלבד שייך לקרות לשון א"ס ולא לשון אין לו תחלה, כי בחינת האור הוא רק בחינת ההתפשטות מן העצם ואינו בחינת עצמיות, לכך שייך לקרותו בלשון א"ס כלומר אין סוף להתפשטותו.

אבל בעצמות ממש לא שייך לומר אין סוף להתפשטותו אחר שלמעלה הוא מבחינת ההתפשטות וא"כ פירוש אור א"ס היינו, שבחינת האור והזיו (המתפשט מעצמותו) נקרא א"ס ולא שרצונו לומר אור של א"ס (כביכול אור של עצמיותו) כמובן מדעת המקובלים וד"ל".

76 מאמרי אדמו"ר הזקן (רבי שניאור זלמן מליאדי מייסדה של שיטת חסידות חב"ד והאדמו"ר הראשון בשושלת אדמו"רי חב"ד, חיבר את ספר התניא - ספר היסוד של חסידות חב"ד וכתב את ה"שולחן ערוך הרב"). מאמר דיבור המתחיל להבין ענין אור אין סוף - תקס"ז - ספר מאמרי אדמו"ר הזקן - תקס"ז, עמוד כב. ראה אור התורה בהר עי' תרפט שד"ה להבין ענין אור א"ס תקס"ז הוא מפרשה שמות. וראה ביאור מכ"ק אדמו"ר הצ"צ על מאמר זה (נדפס בחוספה לספר זה).

"עוד אפשר לומר, קראוהו אין סוף, להבדיל מפני אותו הקו הדק הישר הנמשך מן האין סוף קודם כל הנאצלים ולכן קראוהו לאור המופשט אין סוף להורות על מעלה יתירה הקיימת באור המופשט על האור הנמשך ממנו דרך הקו, שיש לו סוף בעולם העשייה".

כ"כ הרב בספר⁷⁷ "תפארת אדם" "הנאצלים קראו פשוט להיות שהוא התפשטות אחד ישר שוה משולל מכל חשבון וציור ורושם ובלתי שום עירוב כלל ועקר וכיוצא בו וקראו כן לשים הפרש אל הקו הנמשך ממנו שיש לו סוף והוא מוגבל בתוך הנאצלים המלבישים אותו והארתו מתפשטת בתוכם".

עוד כתב הרב במקום אחר⁷⁸ "והנה האור העליון למעלה למעלה הנקרא אין סוף אין קץ ושמו מוכיח עליו שאין בו שום תפיסה לא במחשבה ולא בהרהור הלב כלל ועיקר והוא מופשט ומובדל מכל המחשבות והוא קדם אל כל הנאצלים ונבראים והנוצרים והנעשים ולא היה בו זמן התחלה וראשית כי תמיד היה נמצא וקיים לעד ואין בו ראש וסוף כללי".

אין סוף או אין ראשית

שאל ותירץ בספר "שערי גן עדן"⁷⁹ טעם העניין שנקרא "אין סוף" ולא אין תחילה וראשית ? בזה"ל: "ועוד יש קושיה עצומה מה שהרגישו בזה כל חכמי המחקר מה דין שאנו קורין לעילת כל העילות בשם אין סוף ולא בשם אין ראשית, שהרי כל שיש לו ראשית יש לו סוף וכל שאין לו ראשית אין לו סוף. אבל עכ"פ מלת ראשית יותר מבורר למבינים..."

77 תפארת אדם לרב יעקב צמח מתוך ההקדמה עמוד ה' ז' יח' ט'.

78 תפארת אדם פאר א' חלק ב (סי' עדות ביעקב דף א').

79 ספר שערי גן עדן (פרק אורח צדיקים), (פתח ב דרך א), כותרת "בו יתבאר טעם לשם אין סוף" לרבי יעקב קופיל (קאפיל) ליפשיץ זצוק"ל.

תחלת דבר ה' בעיונים העליונים לפי סדר הלימוד הראוי ברומו של עולם. לשלול ממנו שום תואר להעלמו של המאיר לעולם כולו בכבודו הוא בעל הרצון יתברך שמו על כל ברכה ותהלה :

ודע והתבונן מה שאנו אומרים בכל מקום יתברך שמו כוונתינו היינו רצונו, כי רצו"ן הוא שמ"ו במספר השווה (גימטרייה 346). כי על בעל הרצון אי אפשר לומר יתברך, כי הוא עצמו מקור הברכה. ולא הרשינו להתבונן בו כלל ועיקר, רק דעת אותו אמונת אומן בחיוב מציאותו באימה ביראה ברתת וזיע, כי מלכותו בכל משלה ולא יצדק בו שום שם אפילו השם הגדול שאינו נהנה וקל וחומר שארי שמות וכינויים.

לפיכך אין לנו (כל השגה) אצל בעל הרצון ישתבח שמו בפי כל ברואיו. אלא בכל הברכות וההודאות ובכל העיונים והכוונות מוקטר (מהמושג מעלה לקטרת וכוונתו מקטר מגש לשמי) ומוגש לשמו דייקא. ולו דומיה תהלה, כי הוא מקור הברכה החיים והחסד לא ישתנה לעולם.

והרצון שהוא שמו, הוא הברכה החיים והחסד והוא אורו המתפשט ממנו לאין סוף והוא מתברך מן המקור. ולזה הרצון אין לכנותו ג"כ בשום תואר לרוב העלמו כי הוא דבוק עם המקור ולכן אין לכנותו כי אם בשם אי"ן סוף שהוא או"ר במספר השוה : (גימטרייה 217).

וזה האור היה מתפשט לאין סוף והוא ושמו אחד כי רצונו דבוק בו ומתייחד עמו באחדות גמור ואמיתי שאין שום אחדות בשום פנים כמוהו לא כאחדות המנוי ולא כאחדות בשתוף כמו שיתבאר בריש השער של שערי האותיות : אבל הוא ושמו אחד ואין יחידות כמוהו :

ובאלה הדברים הותרה השאלה שאנו קורין אותו בשם אין סוף ולא בשם אין ראשית : ואם יש לך לב משכיל אז תצליח ואז תשכיל ותבין דבר מתוך דבר כי כאן אסור להרחיב הביאור. והבן היטב דום לה' והתחולל לו" ע"כ.

רצונו לומר שאנו מדברים בשמו אנו מדברים ברצון המתפשט מבעל הרצון בלבד, בהתפשטות הרצון הבלתי בעל תכלית, בו קיימת אלימה לשם "אין סוף" כי אין סוף להתפשטותו. ולא נכון לומר ברצון שם "אין ראשית", כי

ראשיתו הוא מבעל הרצון שממנו הוא נובע, ובו בבעל הרצון, אין לנו רשות ואין אנו מדברים כלל.

בספר "נפש החיים המובא לעיל"⁸⁰ ענה על השאלה באופן אחר ובוה"ל: "ולזאת כנהו א"ס ולא אין ראשית. כי באמת מצד עצמותו יתברך אין לו לא סוף ולא ראשית.

רק מצד השגתינו (את) כחותיו יתברך. הלא כל השגתינו הוא רק ראשית. אבל אין סוף להגיע בהשגה להשיג את כחותיו יתברך הנשפעים".

הרב מסביר שכוונתנו הרצויה באומרנו "אין סוף" הוא על אופן תפיסתנו אותו יתברך. כי מצד עצמותו אין לנו תפיסה כלל לא בראשית ולא בסוף. ולכן לא נוכל לומר "אין ראשית", מאחר וכל הבנתנו והשגתינו אותו יתברך במשך כל חיינו הוא רק בבחינת השגת ראשית ולעולם לא נוכל להשיג בכוחותיו הנשפעים מעבר לראשית ועל כן נכנהו בהבנתנו "אין סוף", שכל מה שנשיג כל ימינו הוא בבחינת ראשית שאין לו סוף לראשית.

כתב בספר "בתפארת אדם"⁸¹ "כיון שאין לא"ס ראשית וסוף משום צד כי אין בו מעלה ומטה כנז"ל א"כ אין הפרש אם קראוהו א"ס או אם יקראוהו בלי ראשית וקרוב לזה נזכר בתיקונים חדשים (דף כ"ו) וז"ל צריך לסלקא לה עד א"ס וכו' ביה צריך לנחתא לה עד א"ס ועד אין תכלית ע"כ הרי שלכל צד נקרא א"ס".

גם בדבריו נראה כנ"ל מאחר שמדבריו נראה שאין אנו מדברים במהותו ועל כן אין לאין סוף לא ראשית ולא סוף ואם כן הכינוי אין סוף או אין ראשית הינו מכוון לתפיסתנו אותו בלבד.

הצמצום

צורך בצמצום היה מתקיים ונעשה, לאפשר לנבראים לקבל את שפע אורו יתברך: הסביר על דרך משל: כמו בהשפעת הידע מרב לתלמיד, כאשר הרב רוצה ללמד את תלמידו, צריך הרב לצמצם, להמעיט ולמקד בעת הלימוד, את גודל וכמות הידיעות שבשכלו, לרמת התלמיד, לכמות ואיכות הידיעות שברצונו להעביר ושביכולת התלמיד להכיל, וזאת על מנת לקרב ולגשר על הפערים ולהשוות רמות, בעת העברת המידע בין הרב המשפיע לתלמיד

80 לרב חיים זצ"ל מוולוז'ין (שער ב' פרק ב').

81 תפארת אדם לרב יעקב צמח מתוך ההקדמה עמוד ה' ז' יח' ט'.

המקבל ובכך לאפשר לתלמיד במסדרת יכולתו, להשיג ולתפוס את הידיעות המועברות אליו מרבו. כעין צורך זה היה קיים ונעשה בעת הצמצום. הא"ס אצר את יכולתו הבלתי בעלת תכלית, על מנת לאפשר ולתת מקום, לבריאת העולמות ולנבראים, לקבל את שפעו.

הנה מפאת שממהות ועצמות אור ה"אין סוף" ברוך הוא, לא היית יכולת לנברא להתהוות, אפילו ע"י השתלשלות עילה ועלול, לא היית יכולת בעולמות להתהוות ולהתקיים "מאין סוף" מגודל שפעו ואורו, אלמלא הצמצום שאפשר מקום (שאינו פיזי) שנתן את הסכמתו ברצונו לכך.

גם אם נאמר שבהשתלשלות האור, ממדרגה אחת גבוהה לרעותה שתחתיה, מתמעט הוא, אין האור מצטמצם משמעותית כמו ערך הצמצום המקורי שמאפשר מקום לקיום העולמות והנבראים.

ידוע פירוש המילה השתלשלות שהוא מלשון "ששלת" שעניינה בדרך משל הוא: שטבעת נאחזת בטבעת אחרת בלי הפסק בניהם, עד שנעשה שלשלת ארוכה של טבעות וממלא יש ערך ושייכות לטבעת התחתונה עם הטבעת העליונה. כך ניתן לומר, שיש שייכות בהשתלשלות בין העילה ועלול ממנו⁸³ דבר זה של מיעוט האור באמצעות השתלשלות, אינו עולה בקנה אחד עם המושג צמצום, שכן יש הבדל מהותי בין האור "האין סוף" הבלתי בעל תכלית לעומת האור אחר הצמצום, שהוא בעל גבול ותכלית המאפשר את קיום העולמות.

על כן מבואר שמאור ה"אין סוף" אין יכולת לעולמות ולבריות להתהוות גם בהתקיים עקרון ההשתלשלות, מאחר שבו העלול מוכרח להיות לו ערך ושייכות לעילתו, מה שמשאיר את האור האין סוף בהווייתו, בלתי בעל תכלית. שבבחינתו תהא התהוות העולמות בבחינת "אין סוף" כמו עצמות אורו יתברך, דבר הנוגד את כוונת רצונו יתברך בבריאת העולמות. על כן עקרון זה אינו מהווה תחליף לצמצום.

מאחר שעיקר הכוונה בבריאת העולמות⁸⁴ היה "כדי שיהיה לו יתברך דירה בתחתונים"⁸⁵ היינו עולם הזה התחתון ביותר, שבו מתקיימים הבריות,

82 עיין זהר ויקרא, כלחו עלמין מתקשרן דא בדא, כהאי שלשלת דאתקשרא דא בדא.

83 ועיין ב"יתניא" פרק מ"ח, (שמבואר הענין באר היטב, איך שא"א התהוות העולמות, אפי' בבחי' עילה ועלול, אם לא ע"י צמצומים.
84 כוונת הבריאה, לאפשר לעולמות להתקיים ובתוכם הבריות שיעבדו אותו, שישרה את שכינתו בתוכם, על מנת לזכות ולהטיב עמם באחריתם.

85 עיין ע"ז ב"יתניא" כמ"פ שמבאר בארוכה, שעיקר הי' מה שתחתון ביותר.

מחמת ש"אין מלך בלא עם" הפירוש של המילה "עם" - קבוצת אנשים בעלי מכנה משותף המבודלים משאינם כמותם, משמעותם נפרדיים⁸⁶, היינו נפרדים ומרוחקים ממלכו של עולם, וזה לא היה יכול להיות רק ע"י הסתלקות מלא עוצמת האור והגבתו מעל נקודת העולם הזה לצדדיו שזהו ענין הצמצום.

ביאור תהליך הצמצום: כל עיקר התהוות והעמדת העולמות היה רק בבחינת מלכות שבאין סוף⁸⁷ ושרק היא שייכת לעולמות, לזאת מוכרחים אנו לבאר שגם הצמצום שהיה לצורך התהוות העולמות ותחתונים, לא היה רק במלכות, היינו במלכות ש"באין סוף"⁸⁸, והיה על דרך זה:

הנה ידוע ומוסכם, שכל בחינה ומדריגה כלולה מעשר ולכן לאחר הביאור שהצמצום היה כביכול במלכות שב"אין סוף" ושרק ממנה נסתלק האור אל הצדדין, האור הוא התשע הספירות הראשונות (מהכתר שבמלכות ועד היסוד שבמלכות) נסתלקו אל הצדדין, ובאמצע לא נשאר רק נקודה אחת מהעשר שבה, היינו "מלכות שבמלכות" והיה נשאר מקום פנוי מתשע ספירות הראשונות שלה להתהוות העולמות. ומשום זה נקראת מלכות "מקומו של עולם" מפאת שרק בה ניתן מקום לעולמות.

והנה בזוהר הקדוש⁸⁹ מרמז את ענין הצמצום בזה"ל: "בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה בוצינא דקרדוניתא" תרגום: "בתחילת רצונו של המלך, חקק חקיקה באור העליון, (ועשהו) קו המידה" המשמעות: "טהירו עילאה" הוא כינוי לאור אין סוף שלפני הצמצום

86 ועיין בזה ב"תיניא" "שער היחוד והאמונה, פרק ז' (זו"ל: תכלית בריאת העולם הוא בשביל התגלות מלכותו ית', דאין מלך בלא עם, פי' עם מל' עוממות שהם דברים נפרדים וזרים ורחוקים ממעלת המלך, אפי' הי' לו בנים רבים מאד לא שייך שם מלוכה עליהם, וכן אפי' על שרים לבדם, רק ברוב עם הדרת מלך עי"ש. וכן אנו רואים שגדול תענוגו של אדם כשרצונו נעשה ע"י סתם אדם מע"י אוהב ברוח, שבהראשון יד הבחירה היתה בכך, משא"כ בהשני.

87 המושג "מלכות שבאין סוף" אינו משקף מה יש באין סוף, כי אין לנו כל מושג במוחותו, אך העניין של המלכות הינו מושג מושאיל משאר עולמות אבי"ע, ונאמר כאן על מנת לסבר את האוזן.

88 בס' "ויקהל משה" בפירוש "מסוה משה", שאומר שם בדברים קצרים שהצמצום לא היה רק במלכות שבאין סוף, כי "אין מלך בלא עם", נמצא ד"עם", שמחמת זה היה הצמצום כני"ל, שייכת דוקא למלכות, עי"ש במאמר אדם דאצילות. וכן מכוון הדבר במה שמבואר בעץ חיים שהצמצום היה "בנקודת המרכז האמצעי בו", שכוונתו על מדת המלכות דבאין סוף, כמו שבאר אי"ה, שמלכות נקראת נקודת האמצעית.

89 זוהר, (פ' בראשית בתחילתו).

ו"בוצינא דקרדינותא" פרושו קו המידה - היינו שתפקידו למדוד ולצמצם את האור אין סוף, ועל ידו מתאפשר לאור לרדת ולהתלבש בעולמות.

וזה מתאים למה שביארנו לעיל שהצמצום היה במלכות שבאין סוף, דהנה כבר ביארנו ש"שמו" מכוון על מדת המלכות, ו"טהירו עילאה" עולה עם "שמו" במספר השווה, ואם כן "טהירו עילאה" מכוון גם הוא על ספירת המלכות. ובה יכוונו דברי הזוהר "גליף גליפו" שמרמז על ענין הצמצום שפירושו חקק חקיקה,⁹⁰ החקיקה נעשתה, ב"טהירו עילאה" במקום פנוי⁹¹. כוונתו על ספירת מלכות שבאין סוף שבה היה הצמצום

ולאחר שביארנו בתמצית את ענין הצמצום, נבאר עוד פרט אחד הנחוץ בעניין הצמצום: מה שאמרנו שהאור ניתק ונתקבץ על דרך משל לצדדים, תהליך זה לא נעשה בפעם אחת אלא בשלבים מעט מעט, וענינו וסיבתו הוא כדי שיישאר אחריו רושם אורות מה שנסתלקו, שהרשימו נשאר במקומו, במקום הפנוי כדי שלא יישאר המקום ריק מכל וכל.

הדבר מובן שלא יתכן לפרש את ענין הצמצום כפשוטו ח"ו - היינו שהאין סוף ברוך הוא, סילק עצמו לגמרי בתחילה כדי שיהיה מקום פנוי לעמידת העולמות, איך יתכן לתאר אצלו כביכול שנוי מקום בין קודם הצמצום ולאחר הצמצום, רק הפירוש הוא כך, בתחילה קודם הצמצום לא היה ביכולת שום נאצל ונברא לסבול האור כמו שהיה אז, וזהו הפירוש "שלא היה מקום פנוי", פרושו שלא היה שום מקום פנוי מאורו יתברך ששם יוכלו הנאצלים לסבלו מגודל עוצמתו.

וטעם הצמצום היה, שאין סוף ברוך הוא הליש והסתיר האור ההוא בלבושיו ובמסכים רבים, כדי שיוכלו העולמות והברואים לקבל ולהכיל את אורו הגדול, ונמצא שבאין סוף עצמו אין שום שינוי ח"ו, ורק השינוי הוא אצל המקבלים שמקבלים את שפעו ע"י לבושים ומסכים ועיין ב"תניא"⁹² שמשביר כנ"ל שעוצמת האור התכסתה בבחינת העלם. וכן מפרש בדרך זו את המאמר בתקוני הזהר "וכד אנת תסתלק מינייהו"⁹³ וכן את המאמר "סליק קוב"ה לעילא"⁹⁴.

90 עיין ע"ז היטב ב"שערי גן עדן".

91 פרוש של "טיהרו עילאה" הוא מקום עליון פנוי, כמו "טהרו של מזבח" שפירושו מקום פנוי מן הדשן, שבצמצום נעשה מקום פנוי להעמדת העולמות. שערי גן עדן" ובפי' "מסוה משה", מאמר אדם דאצילות.

92 שער היחוד והאמונה, פרק ז', ד"ה ותנה מכאן. ועיין "תניא" פרק מ"ח, שהצמצום אינו רק אלא העלם והסתר.

93 לקוטי תורה", נצבים.

94 תורה אור", מקץ.

המושג רשימו

הרשימו הוא אור מופחת, שנשאר לאחר הצמצום. הצמצום פרוש הסתלקות האור המועצם של "אין סוף". על מנת לקרב ולחדד את ההבנה של המושג, נקדים מאמר חז"ל⁹⁵ ש"יציאת צדיק מן המקום עושה רושם", מזה מבואר שבכל מקום שהקדושה שרתה, גם לאחר הסתלקותה, נשאר לעולם במקום רושם של אור הקדושה ההיא.

וזה מסביר את ענין ה"חלל ומקום הפנוי" שנעשה אחר הצמצום, שאין הפירוש פנוי וריק מכל וכל ח"ו כי אין מקום פנוי ממנו כלל - אפילו קודם המשכת הקו לתוך החלל, רק הפרוש הוא שלא נשאר האור במלואו ובעוצמתו רק רשימו ממנו בלבד ומה שנקרה חלל, הוא ביחס לאור האין סוף המועצם ברוך הוא.

הצמצום היה כביכול רק במלכות שבאין סוף, ונמצא שגם השארת הרשימו היה מהמלכות, והיה על דרך זה: שהצמצום פעל באופן שהתשע ספירות של המלכות, היינו: חכמה בינה דעת⁹⁶, חסד גבורה תפארת, נצח הוד יסוד של המלכות, נסתלקו מן נקודת המלכות אל הצדדים, ולא נשארה במקום החלל ובמקום הפנוי רק המלכות לבד, היינו מלכות שבמלכות דאין סוף⁹⁷, ועליה רומז ענין הרשימו ורושם אור הקדושה ההוא היה מעמיד את המקום פנוי, שהרי אי אפשר שיתקיים איזה דבר מבלי חיות אלקית.

על מנת לברר ולהבין לעומקו את עניין הרשימו, יש להסביר ולנסות להגדיר את מהותו בדרך משלים ודוגמאות הלקוחים מספרי רבותינו:

המגיד ממיזריץ זצ"ל⁹⁸ בספרו "אור תורה"⁹⁹ מסביר במשל: אם רואה אדם בנין או ציור נאה הרי שגם אחר הראות הזה נשאר הרשימו חקוק בלבו וכל הבנין, ושזהו נקרא רשימו בכל מקום.

95 מדרש רבה פרשת ויצא, הביאו רש"י ז"ל.

96 פעמים חושבין מתוך ג ראשונות כתר חכמה בינה, ובאופן זה אין חושבין את הדעת.

97 זאת מבואר ג"כ שכל ספירה וספירה כלולה מכל העשר. ונמצא שבמלכות דאין סוף היו כלולים ג"כ כל העשר לפי זה מובן הסתלקות הטי' והשארת המלכות שבמלכות.

98 רבי דב בער מקזריטש מכונה "המגיד ממזריטש" היה גדול תלמידי הבעל שם טוב, ושנה לאחר הסתלקותו, מונה לממשיך דרכו ומנהיג תנועת החסידות הכללית, בתקופתו גדלה ההתנגדות לחסידות, אך גם הצטרפו לחסידות גדולי ואדירי עולם. לאחר הסתלקות המגיד הנהגת החסידות התפצלה בין כל תלמידיו. אדמו"ר הזקן היה מבחירי וגדולי תלמידיו, והתייחס אליו כאל "אביו הרוחני".

99 הספר אור תורה הינו ליקוט מדבריו של המגיד ממעזריטש כפי שנרשמו על ידי תלמידיו. הספר יצא לאור לראשונה בקארעץ בשנת תקס"ד על ידי ה"ר אברהם מדיס דקארעץ מכתבים "יאשר היו גנוזים בחותמא דגושפנקא דמלכא... הרב המפורסם בוצ"ק מוהר"ר ישעיה

ובמשל אחר¹⁰⁰ הפנימיות שהיא החכמה הנעלמה, אין כח לא בתלמיד להשיגה ולא לרב לגרום לתלמיד להבינו, אך זאת פעולת הרב בתלמידו שמניח בו "רושם" חכמתו הסתומה.

וכן בעל התניא זצוק"ל¹⁰¹ תלמידו, מסביר¹⁰² את ענין הרשימו על דרך של אדם השומע חכם גדול חוזר על לימודו בגירסא בלי עיון, בחזרת לשון המשנה בקריאה בעלמא לשנון הזיכרון, הרי לאוזן השומע, נסתלק כל העמקות והרחבת השכל ואינו מתגלה כלל באותיות אלו באותו המובן והמשמעות של העמקות שיש בעניין ההוא, אשר ניתן לראותו באור השכל ע"י לימוד העניין בעיון רב. שמיעת אותיות הגריסה בעלמא הן בפועל לגבי השומע, בבחינת הרשימו ביחס לאור השכל בכוח, שניתן להגיע אליו בעניין ההוא, וכן על דרך משל הדבר באור אין סוף, שאע"פ שנסתלק ממקום העולמות, מ"מ נשאר בו הרשימו.

אמנם זה העלם ההבנה של החכם החוזר על לימודו הוא רק לגבי זולתו השומע מהצד, שאותיות הדיבור של גירסתו אינן מתגלות ממש רק בבחינת רשימו של אור השכל, אבל לגבי החכם בעצמו, שכל העניין גלוי וידוע לו על בריו בכל עמקותו וסוקר במחשבה אחת מה שצריך לפרש בדברים זמן רב, אין שום מקום כלל להעלם ההבנה והסתלקות המחשבה מהשכל.

ואם כך הוא באדם ששכלו הוא בעל גבול ואף על פי כן, כשהוא בקי ויודע את העניין לאשורו, אין אצלו שום העלם גם בשעה שאינו מדבר באותו העניין, כל שכן וקל וחומר באלפי אלפים והבדלות לגבי אור אין סוף ב"ה, שגם בהיותו בבחינת צמצום שנסתלק האור ונשאר רק הרשימו, שאין זה שום העלם כלל לגבי האור אין סוף ולכן "אני ה' לא שנית¹⁰³".

וזאת עלנו לדעת שבו יתברך אין כל שינוי, שלא לטעות בשנוי וחסרון בבורא יתברך ח"ו, וכן מבואר בספרים בביאור האיך שייך בספירות העליונות, שהאורות יוגבלו בהכלים דספירות, בבחינת חסד לבד או גבורה כו', הלא האורות הם בבחינת אין סוף, והאיך שייך שיוגבלו במדריגה אחת בחינת חסד או גבורה לבד, ומבואר המשל לזה ע"ד מים שמשתנים לפי גוון

מ"מ דק"ק דונויץ". המוציא לאור סידר את תורות המגיד על פרשיות השבוע, פסוקים בשיר השירים, פסוקים בתהלים, פסוקים בשאר ספרי הני"ך, וכן על תפילות מהסידור ופיוטים, ומאמרי חז"ל.
100 (שם).

101 בי שניאור זלמן מלאדי מכונה" אדמו"ר הזקן", "בעל התניא" ו"בעל שלחן ערוך הרב" מייסד תנועת חסידות חב"ד והאדמו"ר הראשון בשושלת זו, עמד בראשה משנת ה'תקל"ב (1772) ועד לפטירתו בשנת ה'תקע"ג (1812). חיבר מספר ספרים, מהם נתפרסמו" ספר התניא "וישולחן ערוך הרב".

102 ב"ילקוטי תורה", (בהוספות לסדר ויקרא).

103 מלאכי (פרק ג פסוק ו).

הכלים, ¹⁰⁴ דאם שופכים מים בכלי ירוק על דרך משל, נראה ונדמה לעין הגשמית שגם המים הם במראה ירוק, הגם שבאמת המים לא נשתנו כלל, והמה כמו שהיו וד"ל.

הקו היורד מהאין סוף

לאחר שנצטמצם אור האין סוף ונאסף לצדדים נוצר באמצע חלל ומקום פנוי ממלא עוצמת אורו ולא נשאר שם רק רושם ממנו לבד הנקרה "רשימו".

המשיך הוא יתברך מאורו הבלתי בעל תכלית דרך קו ישר אחד, מן האין סוף אל תוך החלל, וממלא אותו במקום בו הוא נמצה, ולא נתפשט ונמשך האור הזה אל כל צדדי תוך החלל, רק דרך קו אחד בלבד מלמעלה למטה, שאם לא יהיה האור מתמקד רק כעין קו אחד, ויהיה מתפשט הקו לכל צדדיו וימלא את החלל, יחזור החלל לכמות שהיה לפני הצמצום, מלא מאורו הבלתי בעל תכלית ויתחבר האור הזה שבתוך החלל עם אור האין סוף שסביבו יחד ויחזור האור למלא את כל החלל כבראשונה.

ודרך הקו הזה נמשך וירד אור האין סוף - המאציל, אל תוך החלל העגול - הנאצל, וע"י הקו מידבקים המאציל בנאצל יחד. היינו אור אין סוף הבלתי מצומצם, שנקבץ דרך משל לצדדים, עתה מתחבר הוא באמצעות הקו עם האור המצומצם הנקרא "הרשימו" שבתוך החלל ומקום הפנוי.

ונקרא בשם "קו", על דרך משל, כי ענין הקו מראה שיש לו אורך ואין לו רוחב, והיינו שמורה על מיעוט האור לגבי אין סוף, שמרומז במיעוט הרוחב¹⁰⁵ וזהו מוכרח כדי שלא יחזור הדבר כמו שהיה כנ"ל - ובחינת האורך מורה על מה שהוא נמשך בכל העולמות אבי"ע, והיינו שמאיר בכל עולם ועולם ע"י התלבשותו תחילה בכלים של האצילות.

והקו והרשימו מתייחדים יחד והם כמו ענין אורות וכלים - רק שהם בחינת שורש לאורות וכלים לכללות העולמות, היינו כמו שיש בכל עולם בפרט עשר ספירות ובחינת אורות וכלים, כן ישנן כל הבחינות והמדרגות הללו בכללות כל העולמות, היינו "עשר ספירות" אחת בין כל העולמות, והקו

104 כעין משל זה מובא עוד ב"חובת הלבבות" (שער הבחינה פרק א') ועיין בזה היטב באריכות בס' "עיסים רמונים" קיצור הפרדס מהרמ"ק וצ"ל שער עצמות וכלים פרק ד'. ועיין עוד ב"התיא" אנה"ק פרק כ' ד"ה "איחוו חויה" כי בביאור יחוד "אורות וכלים" עיי"ש.

105 ועיין ב"סדר התפילה" בפירושו על פתח אליהו, שמסביר שם את ענין הקו שאינו אלא בחינת הארה בעלמא ממנו בערך טיפה בים אוקיאנוס, במשלים והסברים עיי"ש היטב.

והרשימו הם בבחינת אורות וכלים לכללות העולמות, רק שבמקום גבהה זה הם בבחינת שורש לכל העולמות וביחס לכל העולמות אפילו הכלים נחשבים כאורות במעלה גבוהה ביותר עד שאין שם-כלים שייך בהם ואנו משתמשים בשם-כלים על מנת לסבר את האוזן ועל דרך משל מעולמות בי"ע. כי בכל בחינת ומדריגה יש דוגמת נשמה וגוף, על דרך משל, שהוא ג"כ ענין אורות וכלים בכל ספירה וספירה.

ערך הרשימו על דרך משל, הינו הכלי של הקו לגבי האור שבתוכו הנמשך מאין סוף ממש, והאור שבקו נעשה כעין נשמה לרשימו, היינו חיותו וקיומו, שניהם מהווים שורש ומקור לאור וכלי וכל הנאצלים והעולמות שלאחריהם.

ובזה נבאר מאמרם¹⁰⁶ ז"ל - "שבתחילה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין",

פרוש, שבתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם רק מאור הרשימו בלבד שהוא בחינת דינים וצמצומים, וראה שאין העולם מתקיים במידת הדין בלבד, שתף מדת הרחמים למדת הדין, היינו שהמשיך אור מסביבות החלל לתוכו, שהוא רחמים פשוטים מאין סוף ממש, ושתפה למדת הדין שבאור הרשימו¹⁰⁷ ונמצא שכל העולמות נתהוו משני מידות אלו¹⁰⁸.

סובב כל עלמין

בדברי הזוהר הקדוש¹⁰⁹, קורא "סובב כל עלמין" "וממלא כל עלמין". באומרו סוכ"ע כוונתו על אור האין סוף הקיים והאור שנתקבץ ונאסף אליו בדרך משל, מנקודת האמצע לצדדים. כך נוצר החלל, שהוא מקום חסר ממלא עוצמת אור האין סוף ולתהליך זה אנו קוראים - הצמצום. אור האין סוף הקיים סביב החלל סובב ומקיף אתו.

106 הביאו רש"י ז"ל בפרשת בראשית.

107 כך כתוב בפירוש "מגיד משנה" על ה"משנת חסידים" שמביא בשם מה"ש, ז"ל משנת חסידים: ושתף שורש דין זה במידת רחמים, במה שמשך לתוכו קו אור דק להחיות העולמות אשר יאציל בתוכו עי"ש.

108 ומה שהיה נצרך לסלק מקודם את האור ע"י הצמצום, ואח"כ להחזירו במידה ומשקל דרך הקו ההוא, והרי היה יכול להניח אותה הבחינה של הקו ההוא במקומה, ויסלק רק שאר האור, כיון שהיה עתיד להחזירו באחרונה, עיין ע"ז שער ההקדמות, הקדמה ה', ועיין בס' "נחמד ונעים" לר' ברוך קוסיבר זצלה"ה בהקדמה גדולה מה שמתרץ על זה.

109 זוהר (רעיא מהימנא פ' פנחס).

שם במקום החלל, עמידת העולמות אחרי כניסת אור האין סוף באמצעות הקו. משום זה נקרא האור האין סוף "סובב כל עלמין". שהוא סובב את כל מקום עמידת העולמות הנאצלים מאור הקו.

וממלא כל עלמין

והקו נמשך אח"כ ממנו יתברך אל תוך החלל ומקום הפנוי מעצמות אור האין סוף, הוא ממלא באורו את כל העולמות א"ק ואבי"ע בבחינת פנימיות ונשמה להם.¹¹⁰ משום זה נקרא "ממלא כל עלמין".

ועל שתי בחינות הללו מכוון המאמר, סובב כל עלמין וממלא כל עלמין, כלומר אור אין סוף הנשאר לאחר הצמצום בבחינת מקיף וסובב בלבד, וממלא כל עלמין היינו הקו הנמשך אל תוך פנימיות המקום פנוי והעולמות אשר ממלא אותם.¹¹¹

אדם קדמון

אורות הקו והרשימו נתאחדו באחדות גמורה והינם בבחינת שורשים ל"אור וכלי" להוות את העולמות שלאחריהם - כדוגמת נשמה וגוף - מהם נתהוו פרצוף הראשון¹¹² ונקרא בשם "אדם קדמון" (א"ק), משום שהוא ראש לכל, וההתהוות הראשונה שנהיה מאין סוף אחר הצמצום.

אדם קדמון כולל כל סדר השתלשלות העולמות והמדריגות שנתהוו אחר כך, רק שהיה בו הכל בדקות יתירה בבחינת רצון, שהוא המקור הכולל כל הרצונות הפרטיים שנתהוו אחי"כ¹¹³, ובהתהוות העולמות בפועל אשר תחת הא"ק, נתעבה הכל מעט על דרך משל, ביחס למה שהיה נכלל באדם קדמון בדקות יתירה.

110 כמבואר לעיל שהקו הוא בבחינת אור לגבי הרשימו שהוא בבחינת כלי.

111 ראה בספר התניא פרק מ"ח. וכן בספר "דרך מצוותיך" להרמ"מ זצ"ל מליובאוויץ בעל "צמח צדק" מצות אחדות ה' (פרק א') וז"ל: כי ענין הסובב היינו העול הגדול שלמעלה מן החלל והקו והחוט שבתוכו והוא בחינת אין סוף ממש, ועלה מעלה מעלה מהרשימו שבתוך החלל והקו וחוט שבו הנקרא ממכ"ע, עי"ש.

112 פרצוף הראשון אשר נהיה בעולמות הוא אדם קדמון וממנו נתפשטו כל המדרגות והפרצופים והוא דבוק במאציל עצמו ועלם מאד.

113 מובן ממילא שמה שמבואר כמה פעמים בוה"ק "רעוא דכל רעיון", שקאי ג"כ על אדם קדמון, שרצון בלשון תרגום הוא "רעוא", ו"רעוא דכל רעיון" היינו הרצון, המקור והשורש לכל הרצונות.

ועל מדרגת אדם קדמון ירמוז מאמרם ז"ל בדבריהם¹¹⁴: "אור הראשון שעל ידו היה רואה מסוף העולם עד סופו". פירוש שכבר היה נכלל בו בא"ק כל העולמות והמדרגות בפרטי פרטיות, עד שכבר היה רואה בו מסוף העולם ועד סופו.

ומשום זה איתא ג"כ בעץ חיים "רגלי אדם קדמון מסתיימין בסיום העשיה". היינו שגם העשיה שהוא העולם התחתון ביותר נכלל בו, ומסיים שם: "משא"כ בחינת אצילות שבינו לבי"ע יש פרסא", היינו שעולם אצילות הוא רק פרט א', כמו עולם עשיה דאינו רק פרט א'. וגם א"ק נקרא בדברי המקובלים בשם "מחשבתו הקדומה" משום זה, כנ"ל שבדקות בבחינת רצון ומחשבה היה כלול מכל עולמות ומדרגות ההתהוות¹¹⁵.

אדם קדמון הוא עולם בפני עצמו, כלומר: לבד ד' העולמות שנתהוו ממנו אח"כ כדלקמן. ובלשון הגאונים נקרא צחצחות¹¹⁶, ועשר ספירות שלו הן העשר ספירות ד"עקודים" - המבואר כמה פעמים בדברי המקובלים - מחמת שהיה הכל עקוד יחד - מלשון: ויעקוד כו' - בלי התחלקות לפרטים, והיה עקוד בכלי אחד¹¹⁷, וגם לפעמים נקראות "עשר ספירות הגנוזות במאצילן" ברוך הוא, בלשון הרמ"ק זצ"ל, משום דאדם קדמון עודנו נחשב בין עולמות אין סוף, ומשום זה נקראות הספירות שלו גנוזות במאצילן ב"ה, שהן שרשים ומקורים לעשר הספירות דאצילות.

כבר ביארנו לעיל שכמו שיש עשר ספירות בכל עולם ועולם בפרט, כמו כן יש עשר ספירות אחת בכללות כל העולמות, היינו שכל העולמות יחד אינם נחשבים רק לעשר ספירות אחת, ובחשבון עשר ספירות של כללות העולמות, נחשב אדם קדמון ל"כתר", ואצילות "חכמה", בריאה "בינה", יצירה "זעיר אנפין" - נבאר לקמן שהוא ששה ספירות מחסד עד יסוד -

114 חגיגה (דף י"ב) במדרש רבה (בראשית ג) בענין מסוף העולם ועד סופו. "דאמר רבי אלעזר: אור שברא הקב"ה ביום ראשון - אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו". "אור שברא הקב"ה ביום ראשון - אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו"

115 כ"כ בשערי הקדושה" להרח"ו זצ"ל וז"ל: קוצו של יוד שהוא א"ק, העולם החמישי העליון "כולל כולם", עיי"ש. ומבואר שהוא עולם בפני עצמו באמרו "העולם החמישי", כלומר לבד ד' עולמות אבי"ע, ומה שכתב שא"ק נרמו בקוצו של יוד, מתאים למה שנתבאר שא"ק הוא כתר, כי כתר נרמו בכל מקום בקוצו של יוד ורק בודאי כונתו הכא על כתר דכללות העולמות. וכ"כ ב"משנת חסידים" (מסכת בריאת א"ק פרק ב) וז"ל: וזה נקרא אדם קדמון, שבכללו הוא רמוז בקוצו של יוד דהויה. וכן ב"עץ חיים" (שער דרושי אבי"ע סוף פרק ב).

116 הדרת מלך פירוש על פתח אליהו, ובשערי הקדושה (חלק ג' שער א).

117 ספר "דרך מִצְוֹתֶיךָ" הוא ספר העוסק בטעמי המצוות שכתב האדמו"ר השלישי לשושלת אדמו"רי חב"ד, רבי מנחם מנדל שניאורסון ה"צמח צדק, "בישנים תקע"ד - תקפ"ח, המבאר את טעמי המצוות לפי תורת החסידות. ב"עץ חיים" (שער מטי ולא מטי פרק א'), וז"ל: "אמנם תחילה היה האור כלו של החלקים המגיעים לאצילות כלם נעלמים תוך כלי אחד לבד, ואותו הכלי היה בו בחינת כלי של כתר העליון" וכוונתו ג"כ על אדם קדמון, להיות שממנו נתהוו אצילות ומבואר, כי באדם קדמון היה הכל עקוד בכלי אחד, ומבואר ג"כ שאדם קדמון נקרא "כתר עליון" שהרי העץ חיים מדבר בא"ק וקורא אותו כתר עליון.

ועשיה "נוקבא-מלכות".¹¹⁸ "ומשום זה נראה לי הטעם שאדם קדמון נקרא "קדמות השכל", כי שכל מרמז על החכמה, ומחמת שאדם קדמון הוא בחינת כתר הקודם לחכמה משום זה נקרא קדמות השכל וד"ל".

"נראה לי ג"כ משום זה כי מה שמובא כמה פעמים הלשון "כתר עליון", שקאי ג"כ על בחינת ומדרגת אדם-קדמון שהוא כתר, ורק משום שהוא כתר בחשבון העשר ספירות דכללות העולמות לכן נקרא "כתר עליון".

ואפשר שגם מה שמבואר הלשון "רזא דמחשבה" קאי ג"כ על מדרגת אדם קדמון, כמו שנקרא "מחשבתו הקדומה", משום שבבחינת רצון ומחשבה ודקות, כבר היה כלול מכל העולמות וכל ההתהוות שלאחריו (וזהו רק בדרך אפשר).¹¹⁹

"התחלת האדם-קדמון היה עוד ממלכות דאין סוף הנ"ל, רק התהוותו לא הייתה יכולה להיות כי אם ע"י הצמצום הנ"ל, ורק מן הרשימו והקו שנהיה אחר הצמצום נעשית יכולת להתהוותו, הגם שהוא עדיין דבוק במאציל ברוך הוא עצמו ונעלם מאד. מלבד ענין "אדם קדמון" סתם, יש עוד ענין "אדם קדמאה סתימאה"¹²⁰

118 ספר מפתחי חכמת האמת הרב שאול בוימאן זצוק"ל. (ווארשא תרצ"ז).

119 שם.

120 ועיין "שערי גן עדן" בענין אדם קדמאה סתימאה.

ראשי תיבות

אש"ל - איפה שלימה לרבינו חיים שאול דוויק הכהן זצוק"ל

הרמ"ז - רבי משה זכות זצוק"ל

הרנ"ש - רבי נתן שפירא זצוק"ל

הגוב"י - הגהות וביאורים רבי מנחם מענכין היילפרין זצוק"ל

או"ז - אור זרוע רבי מאיר פאפירוש כ"ץ זצוק"ל

אוצ"ה - אוצרות הישועה- רבי יהושע ביסמוט שליט"א

מבו"ש - "מבוא שערים" (עץ חיים) מהרח"ו

בל"י - "בית לחם יהודה" רבי יהודה פתיה זצוק"ל